

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

2549

80

Պատկերաբաներ բոլոր յեկրների, միացե՛ք

Հ. Կ. Կ. Կ. Կ. Ա Գ Ի Տ-Բ Ա Ժ Ն Ի Ս Ե Ր Ի Ա № 11

Ը Ն Կ. Կ Ա Մ Ե Ն Ե Վ Ի Ջ Ե Կ Ո Ւ Ց Ո Ւ Մ Ը

Ս.Խ.Հ.Մ. ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ
ԳՈՐԾՆԵՑՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Թարգմ. Ա. ԱԹԱՅԱՆ

1924

Տ Ե Ե Ս Տ Ի Ի Ե Գ Ա Ր Մ Ա Ն
Ց Ե Ր Ե Վ Ս Ե

9(47)

4-18

ենք ճանաչում Անգլիայի բանվորական կուսակցութեան ղեկավարները քաղաքականութիւնը՝ իլյուզիաների յենթարկվելու համար: Սակայն մենք վոչ մի վայրկյան չպիտի մոռանանք վոր ներկայումս իշխանութեան մերձենում են միլիոնավոր անգլիական բանվորներ կապիտալիզմի դեմ մղված պայքարներում կոփված բանվորներ, վորոնց համար մեծ նշանակութիւն ունենա Մակդոնալդի և իր ընկերների իշխանութեան գլուխ անցնելը: Առաջին անգամ Անգլիայի բանվոր դասակարգը կարող է ստուգել, քննել իր առաջնորդներին վոչ միայն ոպպոզիցիայի դերում, այլ և այն դեպքում, յերբ նրանք արդեն իրական իշխանութեան անդ են:

Մենք մեզ հետ միասին հավատացած կարող ենք լինել ինչպես դեպ իրենք բանվորական կուսակցութեան առաջնորդներն իսկ հայտարարում են, վոր նրանք իշխանութեան տեր են դառնում բոլորովին վոչ այն նպատակով, վորպէսզի զգալի չափով պրոլետարիատի որինական դասակարգային շահերը բավարարել համ ապահովեն:

Սակայն անգլիական պրոլետարիատի համար իհարկե զուր չի անցնի այս դասը: Զուր չի անցնի իհարկե այն հնարավորութիւնը, վոր այժմ ունեն անգլիական բանվորները՝ անհնել թե ինչ են անելու իրենց առաջնորդները կառավարական զեկն իրենց ձեռքում ունենալով:

Մենք իրապես հավատացած ենք, վոր յեթե բանվորների միջինում պահանջներին առաջնորդները բավարարում չտան, այն ժամանակ նրանք վորովե պատասխան պիտի տան իրենց մասսաներին: Ինչ էլ վոր լինի այդ պատասխանը՝ մենք չենք կասկածում, վոր նա կը նպաստի բանվոր դասակարգի համերաշխութեան անձամբ ու քաղաքական իշխանութիւնը գրավելու անհրաժեշտութեան պիտակցմանը:

Մեզ շատ ոգտակար կը լինի Անգլիայի բանվոր դասակարգի հետ միասին հանգիստ հետեվել նոր այսպես կոչված բանվորական կառավարութեան գործերին ու նկատել, թե ինչպես բանվորների որեցոր անող պահանջները այդ բանվորական կառավարութեան իրենց կողմէն ավելի պարզելու թե ինչ է պահանջում բանվոր դասակարգից:

Ինչ վերաբերում է մեր և Անգլիայի հարաբերութիւններին դուք գիտեք, վոր Անգլիայի ներկա վարչապետի վայելած համակրանքն անգլիական ժողովրդի աչքում՝ մասամբ բացատրվում է նրանով, վոր նա իր ընտրական կամպանիայի ամենամարտական հիմնական ու ցցուն լսողունքը ՍԽՀՄ անպայման դերեր ճանաչման խնդիրն էր դարձել:

Մենք, ինչպես և վարչապետ Մակդոնալդը վոչ մի բոպէ

չենք կասկածում, վոր Անգլիայի բանվորական մասսաների ներկայացուցիչները բանվորական կուսակցութեան քվե տալով ՍԽՀՄ իրակաթար և անպայման ճանաչման ելին քվե տալիս:

Բայց վորովհետև Մակդոնալդը իշխանութեան ղեկին տիրացել է վոչ միայն բանվոր դասակարգի կամքով, այլ և լիբերալների վողորմածութեան շնորհիվ՝ անա այդ պատճառով մենք արդեն տեսնում ենք փորձեր քիչ արգելք հանդիսանալ այդ անպայման ճանաչմանը, վորի առթիվ բանվորական կուսակցութեան ղեկավարները պարտավորվել յին բանվոր դասակարգի առաջընտրութիւնների ժամանակ: Մեզ շատ հետաքրքիր է անհնել իրոք կարելի յե ընտրական կամպանիայի ժամանակ բանվորների առաջ պարտավորվել մեզ ճանաչել իսկ հետո: Լիբերալների ճնշման տակ զարկածնաական կոմբինացիաների սիրուն հնա կանգնել տված խոստումից: Համենայն դեպս մենք սիրում ենք հուսալ, վոր այդ պարտավորումները կը կատարվեն և վոր Մակդոնալդը լսկ բանվոր դասակարգի կամքը կատարելով եապես և անպայման կճանաչի խորհրդային կառավարութիւնը: Մենք մեզ հաշիվ ենք տալիս, վոր այդ ճանաչումից հետո էլ չլուծված հարցեր կմնան ա. դ հարցերի առթիվ պետք կլինի խորհրդակցել պարզաբանելու համար, բայց դրանք մեր կարծիքով վոչ մի դեպքում փոթադարձ համաձայնութեան գալու ճամբաները չեն փակում: Ուստի մենք արդեն հայտարարել ենք Անգլիային, վոր ճանաչումից հետո պատրաստ ենք անգլո-ռուսական մի հանձնաժողով կազմել մեր մեջ յեղած վլճելի բոլոր անտեսական խնդիրները քննելու համար: Համենայն դեպս մենք կուզեցինք հուսալ, վոր Մակդոնալդի կառավարութեան հետ մենք ավելի շուտ համաձայնութեան կըզանք քան Կերզոնի և առավել ևս Լոյդ-Ջորջի հետ: Մենք սիրում ենք հուսալ, վոր մեզ կհաջողվի Մակդոնալդի հետ համաձայնաբար մշակել այն միջոցները, վոր պիտի ապահովեն ընդհանուր խաղաղութեան պայտանութիւնը և վերացնեն աշխահակործան հակամարդութիւնները, մենք ուզում ենք հավատալ, վոր մենք միասին կըկարողանանք բարեկամաբար բանակցել պատերազմական ծախսերի կրճատման մասին, ծախսերի, վոր ծանր բեռ ինչպես և ամբողջ Յեվրոպայում, այնպես էլ անգլիական բանվորութեան ուսերի վրա: Անգլիայի ներկա կառավարութիւնից է կախված ապացուցել թե արդյոք Կերզոնի մայիսյան վերջնա գիրը Անգլիայի պահպանողական շրջանների իրոք վերջին փորձն էր մեզ և Անգլիային նոր օգտութիւնների գիրք կը նետել, թե նոր կառավարութիւնը պիտի հարթի այն ճանապարհը, ուր Անգլիայի բանվոր դասակարգն ու Ռուսաստանի բանվորն ու գյուղացին համաձայնութիւն պիտի կնքեն ու բարեկամաբար, համերաշխ յերկու յերկրների պետական սիստեմների իրակատար ճանաչման հողի վրա պիտի ստեղծեն այն-

զիսի պայմաններ, վոր թույլ չպիտի տան նոր պատերազմի, նոր սպանդանոցի հնարավորութիւնը և չզիտի ցնցեն առանց այդ ել քայլալից համաշխարհային տնտեսութեան հիմքերը:

Մեր ՅԵՎ. ԻՏԱԼԻԱՅԻ ՓՈՒՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Ինչ վերաբերում է Իտալիային, ապա այս հարցում, ընկերներ, մենք պարզ և բաց սիրա խոսակցութեան հազվագիշտ մի նմուշ ենք տեսնում: Յնա չեմ հիշեցնի ձեզ պարոն Մուսոլինիի հայանի զարլամենական ճոռը, ուր նա, կրկնում եւք, գ վելի բացատրութեամբ ցույց տվեց այն հանգամանքները ու զրթապատճառները, վոր նրան մղում են դեպի համաձայնութիւնը Սորբերդային Ռուսաստանի հետ: Այդ հողի վրա սկսված բանակցութիւններն ընթանում են անարգել և այնքան հաշտ, վոր հիմք ունենք սպասելու իր այդ պայմանագիրը մեր լիակատար ճանաչման մասին իտալական կառավարութիւնը կատարաբար հենց այս օրերիս:

Մեր ՓՈՒՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՖՐԱՆՍԻԱՅԻ ՀԵՏ

Յերրորդ մեծ պիտութիւնը վորի հետ մենք մինչև այժմ զործ ենք ունեցել ու՛կանդիպելու զմի գաղտնիքով դա Յրանսիան եւ Մենք բեալիստներ ենք և այդ պատճառով պարտավոր չենք միայն դիվանագիտական փաստաթղթերը տեսնել ու հաշվի առնել: Մենք կարող ենք մեզ շտապութիւնը թույլ տալ իրական գրգռապատճառները վերլուծելու: Յեվ ինձ թվում է, թե մենք ճշմարտութիւնից հեռու չենք լինի, յեթե առենք վոր շատ պարզ հաշիվներ են մղում Յրանսիային վերադառնելու իր հարբերութիւններն ու քաղաքականութիւնը ՍԽՀՄ հանդիպ: Յրանսիական բուրժուազիան, հաշվի առնելով ՍԽՀՄ աճող զարութեան փաստը չի ուզում վերջինը գալ և չի կամենում վոր ճանաչումը ուրեմն և առեվտուրը մեզ հետ սկսի Անգլիայից ել հետո, Իտալիայից ել ուշ: Սրանով ել կարելի յե բացատրել քաղաքականութեան այն փոփոխութիւնը, վոր նկատում ենք Ֆրանսիական կառավարութեան կողմից: Մենք պատրաստ ենք վողջունելու Ֆրանսիական կառավարութեան այդ առաջին քայլերը, բայց հիմիկվանից հայտարարում ենք, վոր ավելորդ ենք համարում Չեխո-Սլովակիայի արտաքին գործերի միտնաբար պ. Բենեշի միջնորդութիւնը: Մենք կարծում ենք, վոր ավելի խելացի և արդյունավետ կըլիներ, յեթե տնտեսափելի բանակցութիւնները անմիջականորեն վաճվելին: Մեր կողմից արգելք չկ, վոր պեսզի գործնական ձեվով մտանայինք առեվտուրի և փոխանակութեան այն խնդիրներին, վորոնք հասունացել են արդեն և վորոնց անլուծելի թողնելը յերկու կողմերին ել վնաս է պատճառում:

առում: Դուք յերեվի արդեն գիտեք, վոր մենք վերջերս ստիպված յեղանք մեր առեվտուրական ապագայի մի մասը Յրանսիայից Անգլիա տեղափոխել: Յնա վախենում եմ, թե ապագայում ևս մենք ստիպված կլինենք այդպես վարվել, քանի պարզ է դառնում, վոր Յրանսիայի հետ առեվտուրական պայմանագրի բացակայութիւնը անտանելի դրութիւն է ստեղծում, թե մեզ թե մեր առեվտուրական մարմինների համար: Մենք, ի հարկե, պիտի նախապատրաստենք նրանց հետ առեվտուր անել, վորոնք մեզ ճանաչել են: Եթե Ֆրանսիական կառավարութեան շ. Ղաններում կրգտ վեն մարդիկ, վորոնք կընդունեն գրեն Անգլիայի ու Իտալիայի ճանաչած այլուրեքական ճշմարտութիւնները, մենք պատրաստ ենք այդպիսիները հետ բանակցութիւններ սկսել:

Մեր ՓՈՒՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻ ՀԵՏ

Անցնում եմ Գերմանիային: Գերմանիայի հետ մենք կազմված ենք ավելի քան մի ուրիշ պայմանագրի հետ աշխարհագրական դիրքով և շահերի ընդհանրութեամբ: Մեզ իրար է կապում նայել այն, վոր հազթական իմպերիալիզմից Ղատված Գերմանիան վորոշ մոմենտում արիութիւն է բաժանում հեռատեսութիւն ունեցող Ռուսագլոյի դաշնագիրը ստորագրելու: Ուստի ինչպես անցյալում յեղել է և ապագայում ևս մեր քաղաքականութեան հիմքերից մեկն է յինելու ամրացնել մեր բարեկեամտական հարաբերութիւնները Գերմանիայի հետ, տնտեսական կապերի բազմացումը և փոխադարձ ոժանգակութիւնը: Բայց հայդետու յըջանում պարզվեց մի ուրիշ հանգամանք ևս: Խորհրդային կառավարութիւնը չէր կարող անտարբեր անցնել հոգեմբեր և նոյնպէս ումիսներ այն ատենապի մոտով, վոր ից ցնցվեց ամբողջ Գերմանիան: Դա վոչ միայն այն պատճառով, վոր պրալեաբիտաական գիտակցութիւնը չի կարող հանգիստ վերաբերվել դեպի այն պայքարը, վոր ուր ել վոր լինի մղում է պրալեաբիտաւը գոյութեան լավագուշտ պայմաններ նվաճելու համար: Վոչ միայն այն պատճառով, վոր մեր խորհուրդները մեր պրոլետարական հոծ մասսաների արտադրութիւններին, շահերի և նաուզիտաբի ա տաճայալիցին են և չեն ել կարող իրենց այդ գերից հրաժարվել, այլ, ընկերներ, և այլ միանգամայն զործնական պետական նկատառումներով: Գերմանիայի արտաքին գործերի միտնաբար Շտրեզմանը հայտարարել էր, վոր հակամբերյան—նոյնիմբերյան տաճառի այդ օրերին Սորբերդային Ռուսաստանի բախար կախված էր Գերմանիայի բախար: Այս հայտարարութեան հետ մենք միանգամայն համաձայն ելինք: Մեզ համար ևս ինչպես Շտրեզմանին պարզ էր, վոր Ֆրանսիայի, միտնաբար արեակցիոն ուժերի հազթութիւնը Գերմանիայում Սորբերդային Ռուսաստանի դոնները բաց պիտի աներ համաշխարհային իմպերիալիզմի առաջ: Յրանսիական գրգռելի առաջն-

թացքը Հոննոսի շրջանում, ուր նրանք ամուր կանգնած են հող-
 թական գերմանական հակահեղափոխության ուսերի վրա, այդ
 առաջխաղացման շարունակվելը դեպի յերկրի ներսը համազոր
 կը լինեն միջազգային կացության կայունության և հավասարա-
 կշռության հիմքերի տատանման, վորոնց վրա կանգուն է թոր-
 հրդային Հանրապետությունը: Շատ աարորինակ պիտի լինեն
 պահանջի մեղմից, վորպեսզի մենք այդ մոմենտում նախադրու-
 շակա միջոցներ ձեռք չհաննեյինք: Մենք այդպիսի միջոցներ
 ձեռք առինք պետական ինքնապաշտպանության զգացմուն-
 քից թելադրված հոկտեմբերյան նվաճումներն ազատովելու հա-
 մար: Այդ ամիսների մեր քաղաքականության լավագույն ար-
 տահայտությունն է ընկեր Կոպպի ճամբորդությունը դեպի Լատ-
 վիա, Լիտովիա և Լեհաստան: Ինչու եր գնացել ընկ. Կոպպը,
 ինչ առաքելություն ուներ նա: Յերկու նպատակ եր դրված ընկ.
 Կոպպի առջ: Մենք պահանջում էյինք մեր հարևաններից յե-
 րաշխիքներ, վոր նրանք չեն խառնվի գերմանական գործերին.
 մյուս կողմից մենք պահանջում էյինք, մենք փորձում էյինք
 ձեռք բերել համաձայնություն, վորպեսզի ազատովեյինք աղատ
 արանդիա (անդափոխություն) Խորհրդային Միության և Միջին
 Յեվրոպայի միջով, անկախ այնտեղ հնարավոր քաղաքական և
 սոցիալական վայրկյաններին: Այդ յերկու պահանջներն ել
 վկայում են մեր անխախտ հաշտասիրությունը և մեկ ել այն,
 վոր մենք ցանկանում էյինք ազատովել խաղաղ գրությունը Ա-
 րևելյան Յեվրոպայում և նրա անարգել շփումը Միջին Յեվրո-
 պայի հետ: Ընկերներ: այսպիսով միջազգային քաղաքականու-
 թյան բոլոր այս նոր վորոշիչ ազդակները ցույց են տալիս այն,
 վոր ՍԽՀ Միությունը վաղուց արդեն անց է կացել այն Բուրժ-
 կանս, յերբ մենք ստիպված էյինք գնել կամ պահանջել մեր ճա-
 նաչումը: Դրությունը փոխվել է հիմա և վայ այն կառավարու-
 թյուններին, վոր չեն տեսնում խորհրդային կառավարության
 դրություն մեջ առաջ յեկած խորը փոփոխումը:

**ՄԵՐ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԱՐԵՎԵԼԻԻ
 ԺՈՂՈՎՐԳՆԵՐԻ ՀԵՏ**

Գուք գիտեք, վոր մեր քաղաքականությունն Արեվելքում
 կարելի յե սպասել մի քանի խոսքով: Մշատակ բարեկամու-
 թյունն Արեվելքի ճնշված ժողովրդների հետ Խորհրդային Իշխա-
 նության առաջին նշանաբաններից մեկն եր և այդ նշանաբանը
 չի փոխված: Բարեկամությունը Արեվելքի ժողովրդների հետ,
 վոր անկախ ազգային զարգացման են ձգտում, այս կամ այն
 գրության կամ անցողիկ որվա քաղաքականության արդյունք
 չե, այլ Խորհրդային Իշխանության ընդհանուր քաղաքականու-
 թյան հիմքերից մեկն է, նրա բնորոշ նշանն է: Յեվ մենք պի-

տի ասենք, վոր այդ բարեկամության մենք առեվտուր չենք
 անում, ինչպես ուրիշ պետությունները, չենք անում շատ պարզ
 պատճառով: Մեզ և ամբողջ աշխատավոր մարդկության մոծ
 վիշա պատճառած կորուստի առթիվ մենք հարյուրավոր ու հա-
 զարեվոր ցավակցության հայտարարություններ ստացանք, յայց
 նրանց մեջ հատուկ տեղ են բռնում Արեվելքից ուղարկվածները:
 Տաճկական պարլամենտում, մեջլիսում, վոր աահիկ ժողովրդի
 հերոսական կռվով է ձեռք բերված, հետեվյալ խոսքերն ասվե-
 ցին:—

«Ընկերի մահը մեզ բոլորիս վշտացրեց: Այդ մեծ մարդը
 մեր ամենասե որերին ոգնում եր մեզ, միշտ ել մեզ հաջողու-
 թյուն եր ցանկանում մեր անկախության համար մղվող պայ-
 քարում: Յես առաջարկում եմ մեր ցավակցության մասին հե-
 ազեր ուզգել ՍԽՀ ժողովուրդներին»:

Բացի այդ հեռավոր Չինաստանից այդ յերկրի դեմոկրա-
 տական ուժերի առաջնորդի ստորագրության մի հեռագիր ստա-
 ցանք, վոր աշխարհի պատմության մեջ նոր փաստեր է մացնում
 և միաժամանակ մեր գալիք քաղաքականության պատգամներից
 մեկը դառնում. «հեռ այդ հեռագրի բովանդակությունը:—

«Գումարված ազգային կոնգրեսը (գումենտան) խորը վըշ-
 անով իմացով ընկեր Լենինի մահվան մասին, վորի աշխատան-
 քով նոր Ռուսաստանի հիմքը դրվեց: Ընկեր Լենինը իր գործով
 հենց այժմ ել վոգեվորում է կոնգրեսում մասնակցողներին ի-
 րենց գլխավոր նպատակը կատարելու՝ իրենց կուսակցությունը
 Չինաստանի ազգային միավորման գնք դարձնել և դեմոկրատիկ
 կարգերի հովանու տակ չինացի ժողովրդի առաջադեմությունն
 ու բարեկեցությունն ապահովել:

Մենք պարծենում ենք նրանով, վոր մեր առաջնորդը հե-
 աու Չինաստանում վոգեշնչում է աղատագրական պայքարի դի-
 մաղ դեմոկրատիկ ուժերը: Ընկեր Լենինի պատգամը մեզ միշտ
 կառաջնորդի է մենք նրանից յերբեք հեա չենք կանգնի: Թող
 իմանան Արեվելքի ժողովրդները, վոր այն, ինչ նրանք տեսնում
 են իբրև ընկ. Լենինի աշխատանքի արդյունք մեզ համար յեվս
 նույնքան սուբբ են և նվիրական, ինչպես իրենց: Ապս ուրեմն
 ընկերներ, բարեկամություն բոլոր ժողովրդների հետ, յեզբայ-
 րական աջակցություն Արեվելքի ճնշված ժողովրդներին, խա-
 զաղ և գործնական հարաբերություններ բոլոր կառավարու-
 թյուններին հետ՝ ահա ու է մեր քաղաքականության բովանդա-
 կությունը:

**ԻՆՏԵՐԱՆ ՈՒՇԱՆԱ ՃԱՆԱՉՈՒՄԸ ԱՅՆՔԱՆ ՎԱՏ ԿԸ ԼԻ-
 ՆԻ ՃԱՆԱՉՄԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ**

Խորհրդային հանրապետության գորությունը, մեր ՍԽՀ
 Միության գորությունը, նրա անընդհատ անտեսական վերելքը

իրբն հակապատկեր կապիտալիստական ցիվիլիզացիայի ընդհանուր քայքայման՝ սա այնպիսի մի անվիճելի փաստ է, վոր չի կարելի մոշ մի կերպ թագցնել կամ չտեսնել: Բայց այդ նոր շրջանը թեվակոխելով մենք պիտի կրկնենք այն խոսքերը, վոր ասել եր ըսկ. Լենինը մի քանի տարի առաջ, խոսքեր, վոր մեր արտաքին քաղաքականության ղեկավար սկզբունքն են կազմում: Լենինն ասում էր. «վորքան ուշ լինի ճանաչումը, այնքան վատ կը լինի ճանաչման պայմանները: Մենք անցել ենք ասեղծվար տարիները, մեր գլխով անցել է ինտերվենցիա և բրեկատա, մենք համաշխարհային տնտեսության լարգացման ազդակ ենք դարձել. առանց մեզ անհնար է համաշխարհային տնտեսության հետագա զարգացումը: Յեւ ուստի սխալվում են կարծողները, թե դե-յուրե (իրավապես) ճանաչումն այնպիսի մի բան է, վորի համար մենք պատրաստ ենք վորեւի տնտեսական նյութական վնաս կրել, զիճում անել:

Դե-յուրե մեզ ճանաչելը նախ և առաջ կնշանակի մեր առևտրական հարաբերությունների որինախանցում: Այդ որինախանցումը, ալ լիզակցացիան մեզ պետք է, բայց պետք է և նրանց, վորոնք մեր հացի կարիքն են զգում, վորոնք մեր փայտի պետքն ունեն, վորոնք մեր նավթի կարիքն են զգում, վորոնք կարիք են զգում, վոր մենք իրենցից մեքենաներ և բամբակ գնենք: Դե-յուրե ճանաչվելը միջազգային աստիճան և կամ վաղորմաւթյուն ստանալու ցարկությունն չի: Հանձարից առաջ նորդի զեկավարությամբ Սարկրդային Հանրապետությունների Սոցիալիստական Միությունն ստեղծած մեծ Ժողովուրդները կապիտալի ջուլմերի իրավական ոճման կարիքը չեն զգում:

Դե-յուրե ճանաչելը նշանակում է ճանաչել, ընդունել իբրև պարտադիր մեր որենքները մեզ հետ առեվտրական և տնտեսական հարաբերությունների մեջ մասնելիս: Անթիվ ինչ է նշանակում «գի-յուրե» և այդ «դե-յուրե» մեզ իհարկե պետք է:

Իմ այս զեկուցման մեջ ընկերներ մեր սահմաններին, անկախ թիւնը կամ խաղաղությունը անմիջականորեն սպառնացող փոթորկաբեր ամպեր չնկատեցինք: Բայց, ընկերներ, մենք չպիտի խարվենք սին հույսերով: Հեղեցիք վերջին ինն ամիսները և դուք կը տեսնեք, թե ինչպես յերևու անգամ անվերանայի վրտանգը մեր դուռն եր բաղխում: Մայիսին մեր դուռը բաղխեց համաշխարհային իմպերիալիզմի և կոնսերվատորիզմի ամենատարակ ներկայացուցիչ կի դոնը. վերջապրով բալխեց նա մեր դուռը և բուրբին վտանաճարեց: Հոկտեմբերին, նոյեմբերին մեր դուռը գեպքեր բաղխեցին և մենք նորից ստիպված յեղանք վտախ կանգնելու:

Յես ղեկուցեցի այն փաստերի մասին, վորոնք մեր միջազգային դրության անվիճելի կայունացման, մեր կշիռ ավելաց-

ման, մեր աշխատավորական հանրապետության հետ քաղաքական և առեվտրական հարաբերություններ ստեղծելու ցանկության ամանն ազատույց են տնկասկած: Բայց չկարծեք թե այդ ամենը մեզ ապահովեցնում է նոր ցնցումների վտանգից: Աշխարհը՝ քոսս է: Հակամարտ ձգտումներն աշխարհում յեռում են ինչպես կաթսայում: Բոլոր մյուս կառավարութիւնների աչքում այնուամենայնիվ մենք խիզախ անմիտներ ենք, վոր հանդգնում ենք նրանց սկզբունքների, ցիվիլիզացիայի, նրանց տնտեսակարգի հիմունքների դեմ գնալ: Ուստի մենք պատրաստ պիտի լինենք վոչ միայն մեր ճանաչման մասին պայմանագրեր ստանալուն, այլև պատրաստ պիտի լինենք այն դեպքին, յերբ դրությունը շրջվի ինչպես անցյալ հոկտեմբեր նոյեմբերին ու մեզնից նորից մեք ուժերի լարում և ուզումնակության քննություն պահանջվի: Մեր հիշողության մեջ է դեռ լավագույն ընկեր Վարովսկու գաղանաբար սպանությունը, վոր արտահայտվեց շլեցարական կառավարության կողմից:

Ընկերներ, պաշտիլի յի մեզ համար այն հողը, ուր առաջին անգամ հաղթեցին բանվորներն ու գյուղացիները: Յեւ յեթե մեկն ու մեզի խելագար ձեռքը փոքձ անի խաղաղութի մեր հանդիսուն ու տնտեսական շինարարությունը՝ այդ դեպքում ամբողջ յերկրը: Միության բոլոր ազգերի պրոլետարներն ու դյուղացիները մի մարդու պես վտարի կեննեն՝ այս հողի, յերկրի, պետության անկախությունը պաշտպանելու:

ԱՐՏԱԳԻՆ ԱՌԵՎՏՐԻ ՄԵՆԱՇՆՈՐԻԸ

Դուք գիտեք, վոր մենք դեպի արտաքին աշխարհը դարձրած ունենք վոչ միայն մեր դիվանագիտությունն, այլև մեր արտաքին առեվտրի մենաշնորհը:

Յես հիմա կցանկայի մասնանշել միայն այն, վոր արտաքին առեվտրի մենաշնորհը, ամենադժվար շրջաններից անխախտ անցնելով յեղել է և ելի մնալու յի, իբրև անդրդվելի հիմք մեր քաղաքականության: Մենք գիտենք, վոր դա մի զրահ է, մեզ, մեր Միությունը ալան-թալանից, գաղութային շահագործման վտանգից պաշտպանող մի զրահ: Մենք գիտենք և այն, վոր հենց այդ հանգամանքն է ստիպում կապիտալիստական Յեվրոպային ատել մեզ և ամեն կերպ ուժեղացնում է կապիտալիստական ուժերի ցանկությունը պատուել, ծակուտել այդ զրահը: Բայց մենք պարզ ու կտրուկ պիտի հայտարարենք, վոր մենք արտաքին առեվտրի մենաշնորհի սկզբունքներով առեվտուր չենք անում, մենք պիտի ասենք, վոր մենք գերադասում ենք հետաձգել այս կամ պայմանագիրը, քան արտաքին առեվտրի մենաշնորհի հիմունքները փոփոխության յենթարկել: Այս հարցում մենք չենք զիճի մեր դիրքերը, մենք անհաշտ ենք և ով ուզում է մեզ հետ

անտեսական հարաբերութիւնն ունենալ ստիպուած պիտի լինի այդ փաստը հաշիւ տանելու իհարկե մենք չենք պատրաստուում այս կամ այն կերպ փոփոխել ոտարյերկըրյա կապիտալի ներմուծման սխտիմը: Վաղուց ընկ. կենիւնի բերանով մենք հայաարարել ենք—(այս հարցումն էլ, ինչպես մյուս ասպարեզներում մենք մտադիր չենք փոխել նրա քաղաքականութիւնը) վոր ոտարյերկըրյա կապիտալը մեզ պետք է, վոր մենք գիտենք թէ այդ կապիտալները Ռուսաստան կը գան միայն վորոշ վաստակի, շահի պայմանով: Առաջվա նման մենք պատրաստ ենք տալ նրանց այդ շահը, սակայն մի պայմանով՝ վոր մեզ մոտ յեկող կամ գալ ուղիցող կապիտալն իրեն պարզ հաշիւ տա, վոր մենք գողութ չենք, վաչել հարմար ենք կապիտալիստական շահագործման համար. մե՞ք տարքատուներ չենք և մ՞զնից տուրք վերցնել չի հաշովի վե՛չ մեկին:

Թող այդ կապիտալները աշխատեն այն պայմաններով, վորին բանվորական պետութիւնը համաձայն կը լինի:

ՄԵՐ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆԸ

Դիմելով մեր ներքին գործերին, յես ամենից առաջ համառոտակի պիտի ասեմ, վոր այս տարվա ընթացքում, Խորհրդային Հանրապետութիւնների Միութիւնը նախորդ հիմնադիր համագումարից հետո մի շարք պետական, թե դաշնակից, թե հանրապետական մարմինների աշխատանքների շնորհիվ գործունակ կազմակերպութիւնն է դառել: Մենք գիտակցաբար ստեղծել ենք պետութիւն այս նոր տիպարը: Պատմութիւնը մեզ անթիվ ուրիշակներն է տալիս, թէ ինչպես տարիարային, քոսսային ձեւերով են գոյացել պետութիւնները: Մենք այս մի տարվա մեջ հսկայական աշխատանք կատարեցինք, հիմք ունենալով գոյութիւն պայքարում մշակված Խորհրդային Հանրապետութիւնների համերաշխութիւնը՝ մենք նոր սահմանադրութիւն մշակեցինք և այն մեր նոր պետական կառուցվածքի հիմքը դարձրինք: Մարտական դաշինքը մենք նոր կազմակերպչական կազմաւորների մեջ լցրինք: Բայց իր այդ աշխատանքը, վորովհետեւ պետական սահմանադրութիւնների և վոչ մի ստեղծող իր առաջ այնպիսի նպատակներ չեն դրել, ինչպես մենք: Մենք պետական մի ձեւ ենք ստեղծել, վորը մեր Միութիւն մեջ մտնող առանձին ազգութիւններին կուլտուրայի և պետականութիւն զարգացման յերաշխիքներ պիտի տա. և միաժամանակ պիտի ապահովի այդ ազգերի միութիւնը կապիտալիզմի դեմ ընդհանուր կռիւ մղելու և սոցիալիզմն իրականացնելու համար: Յես ուզում եմ մատնանշել այն, վոր մեր Միութիւնը համաշխարհային կշիռ ունեցող մի յերեմիութիւն է, համաշխարհային մի ֆակտոր է և մեր ուժն այնքան մեծ է, վոր այդ նոր համաշխարհային ֆակտորն արդէն նանաչված է մեր բոլոր հարեւաններից ա-

ռանց վորեւէ գիմադրութիւն: Պարզ պիտի լինեն, վոր անմիտ և անհեթեթ քայլեր, ընդիմանալ այդ նոր պետութիւն համաշխարհային պատմութիւն մեջ մտնելուն: Ճիշտ է, մենք ունենք մի հարեւան, վորը, թող ներվի ինձ այս խոսքը, փորձեց ընթացք վեր պահել նախ քան ճանաչելը. դա կեանստանն էր: Սակայն վորոշ մոմենտում հաղթողն իմաստութիւնն է անդեռացավ—կեանստանը ստիպված յեկավ նույնպես խոնարհվել այդ փաստի, համաշխարհային պատմութիւն մեջ հանդէս յեկած հսկայական նոր պետութիւն, Սե՛շՄ առաջ:

ՄԵՐ ՆԵՐՔԻՆ ԶԱՂԱԲԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ընկերներ, մեր ներքին քաղաքականութիւնն անցնելով յես հարց եմ դնում. գոյութիւն ունի՞ արդո՞ք մ՞զ մոտ, Խորհրդային Հանրապետութիւնների Միութիւն մեջ իշխանութիւն պըրրելեմ: Յես կարծում եմ, վոր հարցիս ճշմարիտ պատասխանը հետևյալը պիտի լինի՝ մեզանում գոյութիւնն չունի իշխանութիւն պրորելեմ, իբրև քաղաքական խնդիր: Թվում է թէ կարիք չկա տագցուցելու, վոր այդ խնդիրը լուծված է յերկար ժամանակով: Իշխանութիւն արիանալու հավակնութիւնն ունեցողներ չկան և յեթե լինեյին ել՝ այդպիսիներին մեր միտնալով: Բան վորներն ու գյուղացիները կը դիմավորեյին չէ թէ թշնամաբար այլ հեղինարար: Կասկածից դուրս է այն փաստը, վոր քաղաքակել են բոլոր հակախորհրդային, խորհրդային իշխանութիւնը չճանաչող, ժխտող, նրա վրա հարձակվող, նրա հիմքերը քանդեփորձող բոլոր կուսակցութիւնները: Այդ հիման վրա մենք հնարավոր համարեցինք կենարանական Գործադիր Կոմիտեյի բնուսնից ներուսն շնորհել խորհրդային իշխանութիւն թշնամիներին:

ՄԵՐ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Մեզանում գոյութիւնն չունի քաղաքական պրորելեմ, սակայն կա անտեսական պրորելեմ: Դա սոցիալիստական անտեսութիւն կառուցելու ինչիւրն է և այն, թէ ինչպես ենք լուծում այդ պրորելեմը, վորոշում է թէ մեր քաղաքականութիւնը, թէ մեր պետականութիւնն առաջիկա վիճակը: Ինչպէս ենք մենք կառուցում սոցիալիզմը, կառուցում ենք արդո՞ք, աճո՞ւմ, զորանում են արդո՞ք սոցիալիզմի տարրերը, թի՞չ պատկեր ունի մեր անտեսութիւնն այս տեսակետից:

Մենք ունենք 18 միլիոն ինքնուրույն արտադրող բիլիւններ, գյուղացիական անտեսութիւններ: Այդ 18 միլիոն ինքնուրույն արտադրող գյուղացիական անտեսութիւնն արդեւ ինչիւրի կողքին մենք ունենք պետականացրած արդոււնաբերութիւն, պետականացրած տրանսպորտ, պետականացրած արտաքին առեւտուր:

Սոցիալիզմի կառուցման անելիքն իրար կապել, շտապել իրարից տարբեր, անջատ այդ հասարակական ձեւերը, շտապել պետականացրած արդունաբերությունը՝ պրոլետարիատի բազան՝ գյուղացիական ինքնուրույն միլիտանավոր շնտեսութուն ներքի հետ, վորոք իրար կապված են միայն շուկայի միջոցով:

Այս խնդիրը, գյուղացիական անտեսությունների և արդյունաբերության մեջ շտապելը մեր պատմության մեջ արդեն վորոշ փոխեր անց է կացել: Սկզբներում մենք փոքրում էինք պետականացրած արդյունաբերությունը և գյուղացիական արտեսություններն իրար շտապել գյուղացիության անմիջականորեն արդունաբերության պրոդուկտներ մատակարարելով:

Դրանից հետո մենք պիտի անցնեինք և անցանք պայուկների ու բազմյորտակայի սխտեմից պրոդուկտների փոխանակման սխտեմին: Սա անցման մի շրջան էր: Այժմ մենք այն փուլում ենք գտնվում, յերբ պետականացրած արդյունաբերության և գյուղացիական տնտեսության մեջ կապ ստեղծողն ազրանքների միջանկումն է առեվտրի ժամանակավոր ազատության թայամաններում: Նեպը սա յե, ընկերներ: Նեպն այն է, վոր մենք հնարավորություն ենք տվել իր ուզածին պես արամագրել իր աշխատանքի արդյունքները: Այս ճամբան բռնելով ընկերներ, մենք գուրը բաց արինք ազատ շուկայի տարերքի առաջ, իսկ դուք գիտեք, վոր հենց այդ տարերքն է բուրժուական հարաբերությունների ծնողը:

Հիմարություն կը լիներ մեր կողմից, յեթե մենք մեզ հաշիվ չտայինք, վոր այդ մանր բուրժուական շուկան այն պարարտ հողն է, ուր կապիտալիստական կուտակման սողմերն են աճում: Ուստի հիմնական քաղաքական խնդիր է դառնում այն հարցը թե՛ աճում են արդյոք մեր տնտեսության մեջ սոցիալիզմի տարրերը, կապում ենք արդյոք մենք պետական տնտեսութունն ու գյուղացիականը, արդյոք այդ կապը գնում է մեր ձեռքից և ուրիշներին անցնում:

Շուկան արգեն զգալ է տալիս իր գոյությունը: Հաշիտու տարում մեր յերկիրը շատ սուր կրիզիսի յենթարկվեց և շատերն էին ասում, վոր այդ կրիզիսը մեր նոր տնտեսական քաղաքականության, նրա հիմունքների կրիզիսն է: Ուստի մենք ամենաուշագիր կերպով պիտի կա՛գ առնենք այս խնդրի վրա: Յես որինակ եմ բերում մենչեվիկներին, իրենց ժուրնալի վերջին համարում նրանք գրում են՝ «Խորհրդային Ռուսաստանում կատարվողը՝ նոր տնտեսական քաղաքականության բնորոշ կրիզիսն է, կործանումը, սնանկացումը այն քաղաքականության, վորի միջոցով պրոլետարական դիկտատուրան ժողովրդական տնտեսությունն է ուղղում վերականգնել»: Այսպես են ասում մենչեվիկները: Իսկ ես երները գրում եմ՝ «Հերթի յե գրված պետական կապիտալիզմի սխտեմի (այսինքն նոր տնտեսական քա-

ղաքականության) վերացման, լիկվիդացիայի խնդիրը. հասել է ժամը, յերբ վճռականորեն ազատ, մասնատրական կապիտալիստական շրջանառության պիտի անցնել: Ով «այն» ասել է, «բենն» էլ պիտի ասի: Դուք տեսնում եք ընկերներ, վոր մեր դասակարգային թշնամիներն այդ հարցը շատ վորոշ և կարուկ են դնում: Արդյոք իսկապես մեր նոր տնտեսական քաղաքականության հիմքերի կրիզիս ենք ապրում: Արդյոք պահանջ կամ այդ քաղաքականությունը ստուգման յենթարկել:

ՓԱՍՏԵՐԻ ԼԵԶՈՒՆ

Այս հարցին չի կարելի պատասխանել, վո՛չ բանաձեւերով, վո՛չ էլ հեղափոխական հնարավորությամբ: Այս հարցի պատասխանը փաստերը պիտի տան: Այդ փաստերի, թվական ավայրների վրա յես մի քանի բազայով ձեր ուշադրությունը պիտի հրավիրեմ: Հիշեցեք 1921 թ. սկզբի պայամանները, հիշեցեք այն ժամանակվա մեր կացությունը, մտաբերեք թե ինչ դրությամք մենք նեպի շրջանը թեվալտեցինք: Վլադիմիր Իլյիչն այն ժամանակվա ճառերում դուք կը գտնեք այդ շրջանի մեր բնութագիրը: Ընկ. Լենինն ասում էր, վոր յերեք հիմնական տնտեսական կրիզիսները անհրաժեշտ դարձրին նեպին անցնել: Դրանք են դյուղատնտեսության զարգացման կանգ առնելը, արդյունաբերության փլուզումը վառելիքի պակասության պատճառով և վերջապես տրանսպորտի կրիզիս: Այս կրիզիսների հետեվանքն էր ընդհանուր տնտեսական և քաղաքական կրիզիսը, գյուղացիության անվստահությունը դեպի բանվոր դասակարգի իշխանությունը և վերջապես անբավականությունը նույնիսկ բանվոր դասակարգի կողմից:

Ահա այն պատկերը, վոր կար 1921 թ. սկզբին:

Իսկ ինչ ենք տեսնում մենք հիմա, ինչ ունենք մենք այժմ, Յես նախ անցնեմ գյուղատնտեսության դրության:

ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Դյուղատնտեսությունը մեր տնտեսական յեռանդի և արտտեսական հզորության հիմնական պահեստն է: 1920 թվականին հասնելուց մենք ունեյինք 20 միլիոն դեյայալիս քանքերի ընդհանուր կրճատում. վուշի ցանքերի կրճատումը 50 տոկոս էր, բամբակի ցանքերինն 90 տոկոս: Մեր ունեյինք անտուռների ընդհանուր կրճատում: Ապա մեզ հարվածեց սովը: Սովն ինչ բերավ մեզ: Մի քանի հաշիվների համաձայն՝ նա մեզ կորուստ պատճառեց մի միլիարդ յերեք հարյուր միլիոն փութ հացի, հինգ միլիոն գլուխ յեղջրավոր անասնի, չորս միլիոն ձի և: Այսպիսով վո՛չ միայն այն թշվառությունները, վոր արդյունքն են հանդիսանում 10 տարվա հեղափոխության, արտագին և ներ-

քին պատերազմների, բրկադաշի, այլ յեւ հավելյալ, այսինքն սովը, մեր գյուղատնտեսութիւնը նեւեցին կործանման սաստիկ խոր խորխորատը:

Իսկ ինչ ունենք մենք այժմ: Ցանքերի վերաբերմամբ ինչ բանի յենք հասել. 1921 թվականին ամբողջ ցանքը 40 միլիոն դեոյաթին յեղավ, 22 թվականին—51 միլիոն, Այս աւարի—23 թվականին—61 միլիոն դեոյաթին է: Դա նշանակում է, վոր այս աւարի մենք բարձրացրել ենք մեր ցանքերի ծավալը 40 միլիոն դեոյաթին ավելի, այլ խոսքով՝ 10 տոկոս, $\frac{1}{5}$ ավելի, և այժմ մենք ունենք 1916 թվականի ցանքերի տարածութեան 75 տոկոսը: Մեր գյուղատնտեսութեան մեջ նկատուող պրոցեսը ցուցադրելու համար մի քանի թվեր կբերեմ: 23 թվականին մեր յեղձրավոր անասունները 4 միլիոն գլուխ ավելի յեն 23 թվականից: Մի միլիոն աշխատող անասուն ավելի յե, յան անցյալ աւարի: Վերջապես, վոր շատ կարևոր է, վուշիցանքերը մի աւար մեջ ավելացել են 10 տոկոս, կանեփինը 16, բամբակինը, վոր խիստ կարևոր է մեր արդյունաբերութեան համար 300 տոկոս: 1920 թվականին մեր ունեցած 53,000 դեոյաթինի փոխարեն մենք այժմ ունենք 153,000 դեոյաթին:

Դուք տեսնում եք, ընկերներ, վոր այս թվերը համեմատաբար խոշոր չեն: Բայց և այնպէս մենք մեր առաջ ունենք գյուղատնտեսութեան աճման անկասկածելի պատկեր. մեծանում է ցանքերի ընդհանուր քանակը, բարձր-ձուլում է գյուղատնտեսութիւնը, ավելանում է բարձր տեխնիքական կուլտուրայի քանակը: Գյուղատնտեսութիւնը, վորպէս արդյունաբերութեանը հում նյւթ մատակարարող, նույնպէս սկսում է բարձրանալ: Դա, ընկերներ, մեր գյուղացիական գյուղատնտեսական կյանքի մի քանի դիտողներին նաբարվարութիւն է տալիս աւելու, վոր յերկու յերեք տարուց հետո միջին բերք ունենալով գյուղատնտեսութիւնը կատարելապէս ամուր վտաի կը կանգնի և ընդունակ կը գտնա շուկա դուրս բերել $1\frac{1}{2}$ եղ մինչև 2 միլիարդ արտադրութեան: Այսպիսով վոչ մի կասկած չկա, վոր այս տարին գյուղատնտեսութեան ասպարիզում վոչ միայն կանգ առած չի յեղել, վոչ միայն մենք կանգ չենք առել մի յեկանայն մակարդակի վրա, այլ մենք գնացել ենք առաջ, այն ել շշտաւոր քայլերով:

ՄԵՐ ԱՐԳՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅԱՆ ԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Դռնանք մեր արդյունաբերութեանը: Այդպէս էս, ընկերներ, հարկ կը լինի վոր մի քանի թվեր յենք: Ընդհանուր արտադրութիւնը նախապատերազմյան վակի ուղբիներով յեղել է 1913 թվական 6 $\frac{3}{4}$ միլիարդ, 21 թվականին 1 միլիարդ 300 միլիոն, 22 են 1 միլիարդ 900 միլիոն, 23 թվականին 2 միլիարդ 400 միլիոն: Նախապատերազմյան ժամանակի համեմատութեամբ մենք հասել ենք նախապատերազմյան արտադրութեան 36 տո-

կոսին, մինչ անցյալ աւարի մենք ունեցինք նախապատերազմյանի 20—22—23 տոկոսը: Մեր արդյունաբերութեան արտադրութեան ընդհանուր գումարը մի աւար մի թացքում մեծացել է չափազանց աչքի ընկնող չափով, 500.000.000 վոսկի ուղբով: Յեթե մենք այժմ աշխատենք ստուգել այդ ընդհանուր թվերը տնտեսութեան հենց այն ճյուղերի առանձին ձեռքբերութիւններում (ДОСТИЖЕНИЯ), վորոնք նեպի առաջ սուր ճգնաժամ են ստեղծել, այն ժամանակ կտեսնենք հետեւյալ պատկերը: Մենք ունեցել ենք աճուխ 21—22 թվականին 464 միլիոն փութ, 22—23 թվականին ունենք 648 միլիոն: Յեթե մենք վերցնենք Դոնի ավազանը—մեր ածխամատակարարը, այն ժամանակ կտեսնենք, վոր 21 թվականին նա ավել է 284,22 թվականին—406, իսկ 23 թվականին 448 միլիոն փութ:

Դռնանք նալթիւն: Այստեղ մենք ունենք այսպիսի թվանշաններ. 20—21 թվականին—232 միլիոն փութ, 22 թվականին 279, 23-ին 315: Յեւ մենք կարող ենք ասել,—23 թվականը վառելանյութի ճգնաժամի վերջնական լուծուժը բերավ,—այն ճգնաժամի, վորի համար այնքան ձեռնուփոս ելինք անում, վորի հատին մենք լցնում ելինք մեր թելթերի ելերը: Այդ խնդիրը լուծված է: Այս աւարի մեր վառելանյութային տնտեսութիւնը բոլոր սպառողներին լիակատար չափով վառելանյութ է հայթայթել: Բավական չէ այդ ասելը, ընկերներ, մենք պետք է խոստովանենք ձեզ, վոր Դոնի ավազանում 70 միլիոն փութ աճուխ ունենք ընկած, վոր ծրագրային նպատակներէց և յերկրի պահանջներէց ավելացած են: Յեւ մենք հասել ենք այն մոմենտին յերբ կառավարութիւնը պետք է մտածի, վոր մեր Դոնի աճուխի համար անհրաժեշտ են նաև արտասահմանյան շուկաներ:

Այժմ տեսնենք նալթի բռնն ինչպէս է: Մենք այս աւարի հանել ենք 315 միլիոն փութ, ներքին շուկայում վաճառել ենք 215 միլիոն փութ, 80 միլիոն փութ արտահանել ենք այս տարի արտասահման և 80 միլիոն փութ ել նապորդ ունենք այս աւար մեկ հոկտեմբերի մեկին: Վառելանյութային ճգնաժամն անցյալի բան է: Արդյունաբերութեանն իր սնունդն ունի և վառելանյութը պատվանուան ունենալով՝ նա կարող է արձակ-համարձակ և պլանաչափ ծավալվել փութ չափանելով, վոր սովորական պատկերով, հասարակ մի հեռագրով, առանց բոթողների, առանց ը. կալինիների, ը. Ռեբիկովի հատուկ կարգադրութիւնների վառելանյութը կբերվի և կհասցնվի:

Անցնում եմ արդյունաբերութեան ուրիշ շրջաններ: Հանքային արդյունաբերութիւնը մեր մեաղադրութեան հիմքն է: Յերկուստ ասանալը մի տարվա մեջ աճել է յերկուսուկես անգամ. թուշ հալելը մի տարում աճել է յերկու անգամ: Մասնաձեռն արտադրութիւնը մեծացել է, 21 թվականի 1.075.000 փութից հասել 22 թվին 3.065.000-ի, 23 թվին 4 և կես միլիոնի: Չափառ-

Handwritten notes and signatures in the margin, including '1886' and '1887'.

տի գործվածը 21 թվականին 205 միլիոն արշին է յեղել, 22 թվականին 437 միլիոն, իսկ 23 թվականին 766 միլիոն արշին է: Յեթե տոկոսների վերածենք այդ չոր թվերը, վորոնք սակայն լուծում են այն խնդիրը—կառուցանում ենք սոցիալիզմը, թե անդոր ենք կառուցանելու,—յեթե այդ արտահայտենք թվանշաններով, այն ժամանակ կտեսնենք, վոր վերջին յերկու տարում մեր արտադրութայն ընդհանուր գումարը մեծացել է 420 տոկոսով, միայն վերջին տարում 147 տոկոսով: Պատրաստի գործվածքն ավելացել է յերկու տարում 370 տոկոսով, միայն մի տարում 270 տոկոսով:

Ահա ընկերներ, արդյունաբերութայն հիմնական նյութերի վերաբերյալ հիմնական թվանշանները: Բայց յես չես յանկանալ դրան վրա միայն կանգ առնել. յես վախենում եմ, վոր ձանձրացնեմ ձեզ, բայց կկարդամ գոնե մի քանի թվանշաններ: Ահա թուղ հալելը—մի տարում ավելացել է 77 տոկոսով, մարտենյան ձուլումն ավելացել է մի տարում 86 տոկոսով, կուրը—65 տոկոսով, այլյեվայլ մեքենաներ մի տարում ավելացել են 55 տոկոսով, գործիքներ և մետաղի մյուս գործվածքներ մի տարում ավելացել են 63 տոկոս, փոխադրութայն գործիքներ մի տարում ավելացել են 115 տոկոսով: Մետաղադործական և խողոր մեքենայաշինարարական ընդհանուր արտադրությունն ավելացել է 63 տոկոսով, և այս թվին ստուգող նույն ընկերները վկայում ու, վոր վերջին տարին ամսեամիս սահուն կերպով տեղի յե ունենում այդ շարժումը:

Կաշվի արդյունաբերությունը մի տարում ավելացել է 37 տոկոսով, ռետինինը 42 տոկոս, լուցկունը 95 տոկոս, թղթինը 104 տոկոս, ապակունը 102 տոկոս, հիմնական քիմիական արդյունաբերությունն ընդհանուր առմամբ մեծացել է 63 տոկոսով: Իսկ ինչ ամփոփում կարելի յե անել դրանից—Արդյունաբերութայն ընդհանուր աճում: Այդ զարգացման պլանօչափություն տարեցատրի ամսեամիս:

ՊՐՈԼԵՏԱՐԻԱՏԻ ՀԱՄԵԽՄԲՈՒՄԸ

Այդ հողի վրա, ընկերներ, այդ արդյունաբերութայն աճման հողի վրա մենք նկատում ենք նայեմ կարեվորագույն քաղաքական մի ֆակտոր—պրոլետարիատի ի մի խմբվելը: Պետական արդյունաբերութայն մեջ մենք ունենք այսպիսի պատկեր. 1921 թվին—1.200 հազար պրոլետարներ, 1922 թվին—1.250 հազար, այս տարի—1.450 հազար,—շատացել է 200 հազարով, Մենք հասել ենք վերջապես այն բանին, վոր արդյունաբերութայն մեջ նախատեսվում ենք նախապատերազմյան պրոլետարիատի 60 տոկոսը: Հիշեցե՛ք, ընկերներ, վոր այն ձուռում, վորի մեջ վլատինի Իլիչն ամուր ձեռքով մեզ նոր ուղղութայն եր դարձնում, դիմիւր Իլիչն ամուր ձեռքով մեզ նոր ուղղութայն, նա դառնու-

թյամբ ասում եր, ռևոլը է մեր պրոլետարիատը, մեր է այն արդյունաբերությունը, վորը կարող է ժողովել պրոլետարիատը, ի մի համախմբել, ամբացնել նրա դասակարգային ինքնագիտակցությունը, նրա դասակարգային զգացումները: Ո՛ւր է այն:

Մենք այդ հարցին կարող ենք պատասխանել. պրոլետարիատին ներս քաշելու պրացեսը վերջացել է: Մենք հանդիսատես ենք քաղաքական նոր կարեվորագույն մի սկիւի. պրոլետարիատը կրկին քաղաքներն է ժողովվում. քաղաքները մեծանում են. պրոլետարիատի համախմբման պրոցեսս է տեղի ունենում: Դրա հետ միասին մեծանում է նաև նրա կուլտուրական մակարդակը, նրա նյութական դրությունն է լավանում: Աշխատավորձի բարձրացման պրոցեսը դեռ այժման էլ բավարար չէ, և յես կասեմ՝ թե ինչու, բայց և այնպես աշխատավորձը բարձրանում է: Աշխատավորձի աճման տեղեկների անկասկած է և մենք պե՛տք է այդ տեղեկների շարունակ զարգացնենք: Մեր պրոլետարիատը վերածնվում է իբրեմվ քաղաքականապես կազմակերպված մի դրություն, վոր ամուր պատվան դան ունի բարգավաճող արդյունաբերութայն մեջ, արդյունաբերութայն, վորն արդեն ցատկատեղեկներով, ընդմիջումներով չի գնում, այլ պլանաչափ ուղիով, և այդ բանի շնորհիվ մեր պետութայն մեջ պրոլետարիատի տեսակարար հզորությունը նորանոր սաստկանում է:

ՄԵՐ ՓՈՍԽԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ընկերներ, կրկին մի աստիճանացույց այն բանի, ինչ վոր ստացել ենք այս յերկու տարում: Մեծացել է մեր գյուղատնտեսական արտադրութայն քանակը, մեծացել է արդյունաբերութայն արտադրությունը, բայց ունենք արդյոք այն ապագաբա-տը, վորը շրջանառություն առ այդ ապրանքին:

Հիշենք թերեմս փոխադրութայն այն ապագաբաժը, վորը խոշորագույն գծավորություններ եր ներկայացնում. վորը կաթվածահար ընկած եր, գուցե նա յե արգելք հանդիսանում մեր առևտրի շրջանառութայնը, գյուղի և քաղաքի կապի զարգացմանը, գուցե նա այնքան ուժ չունի, վոր բարձրացնի այդ ապրանքաշրջանառությունը: Վնչ, ընկերներ: Ահա թվեր փոխադրութայն վերաբերյալ: Գործող ցանցի յերկարությունն է 1914 թվականին—նախապատերազմյան ցանցի առավելագույն յերկարությունը—63,000 վերստ. 1918 թվականին իջանք մինչև 35 հազար վերստի, իսկ 1923 թվականին անցանք նախապատերազմյան ցանցից. այժմ մեզ մտ գործածութայն մեջ է 64.000 վերստ: Գործածութայն մեջ է, վնչ թե միայն թղթի վրա յե գրված: 1,000 վերստ ավելի յե, քան 1914 թվականին: Ե՛, բայց ինչ ենք փոխադրում: Յեթե 1913 թվականի փոխադրությունն ընդունենք 100, այդ դեպքում 18 թվականին մենք փոխադրել

ենք միայն 27 տոկոս, 19 թվականին միայն 23 տոկոս, 23 թվականին—33 տոկոս, իսկ այս տարի—45 տոկոս: Դա նշանակում է 45 տոկոս 1913 թվականի համեմատությամբ և մի յերրորդ ավելացում այն բեռների ընդհանուր քանակի, վոր յերկաթուղիները փոխադրել են մի տարվա մեջ: Մենք կարող ենք համարձակ ասել, մեր փոխադրությունն ազատ է գործում:

Դա բավական չէ դեռ, ընկ. Չերթինսկին ուզում է մեզ ուրախացնել առաջիկա տարին,—և մենք կոչենք նրան, վոր փոխադրության ամբողջ շահագործումն առանց դեֆիցիտի լինի, հավասարակշռված լինի: Այսինքն այն, ինչ վոր մենք մտնել ենք ժողովրդի գրպանից, համաժողովրդական խնայողություններին այդ փոխադրությունը պահելու վրա, այժմ ուրիշ կարիքների համար կմնա: Շահագործումն այնպես է չլրված, վոր ինքն իր ծախսերը կը հանի:

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՆՈՐ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆ ՈՒՂԻՂ ԴՈՒՐՍ ՅԵԿԱՎ

Ահա այժմ, ընկերներ, մեր առաջն է այս իրողությունը մենք պետք է մեզ պատասխանենք, թե իրավացի չեն արդյոք այն պարոնները, վորոնք ասում են, թե այս յերկու տարին նեպի ճգնաժամի մեջ ենք, հենց քաղաքականության ճգնաժամի մեջ ենք: Ընդհակառակն, մեզ մոտ ժողովրդական տնտեսության բոլոր ճյուղերն առաջադիմել են: Մեր տնտեսական եներգիայի հիմնական պահեստարանը—գյուղատնտեսությունը—զարգանում է և ուղիղ ճանապարհի վրա յե գտնվում: Սոցիալիզմի պատվանդանը, դիկտատուրայի պատվանդանը—խռոր արդյունաբերությունը—ծաղկում է տարեց տարի, բարվոգում է իր կազմակերպությունը և առաջ է գնում: Փոխադրությունը—մեր արյունատար համակարգությունը—գործում է ազատ: Դրամը—ժողովրդական տնտեսության անխուսափելի տարրը—կարգի յե ընկնում այլևի այլ կերպով: Արդյունաբերության և փոխադրության ճգնաժամները լուծված են, պրոլետարիատն ի մի յե խըմբվում: Այս գործոնների դեմ կարող է արդյոք հարց բարձրանալ վոր տնտեսական նոր քաղաքականությունը սխալ է յեղել, վոր մենք դատվում ենք մեր քաղաքականության հիմունքների ճշգրտաժամի առաջ, Վնչ: Մեր յերկիրն այս յերկու տարում է մանավանդ վերջին տարում ավելի յե հարստացել նա ավելի յե հարստացել հացով, նա ավելի յե հարստացել հում նյութով, ապրանքով և զբամով: Մեզ հարկավոր է վոչ թե հեռ գնալ, առաջ, առաջ դեպի այն բանը, վոր ուժեղացնենք սոցիալիզմի տարրերը, վորովհետև, ընկերներ, տնտեսական նոր քաղաքականությունը զեպի սոցիալիզմը առնող հարթ ճանապարհ չի: Վոչ, տնտեսական այդ նոր քաղաքականությունը մի փորձ է կառու-

ցելու սոցիալիզմը հողագործական մի յերկրում, նրա նպատակն է—հարմարացնել պրոլետարիական ազգայնացրած արդյունաբերությունը և գյուղացիական անջատ-անջատ տնտեսությունը: Այդ հարմարացումը միանգամից զլուխ բերել չի լինում: Յեվ վոչ մի գրքում ասված չէ, թե ինչպես է կառուցվում սոցիալիզմը, ինչպես պետք է կանոնավորել արդյունաբերությունը: Դրա համար դեղատոմսեր չկան,— դա կատարվում է փորձի հիման վրա: Այդտեղ մենք կսովորենք որեցոր: Բայց, անշուշտ, և՛ արդյունաբերության աճման հողի վրա այդ փորձը մենք պետք է հաղթահարենք:

ՆՈՐ ԲՈՒՐԺՈՒԱԶԻԱ

Սոցիալիզմի տարրերն աճում են և ազգայնացրված արդյունաբերության ու գյուղացիական տնտեսության զոդումը շարունակ մեծանալու յե: Դրա վերաբերմամբ մենք պետք է հիշենք, վոր այդ աշխատանքը մենք կատարել ենք վոչ մենմենակ, մեզ մոտ տնտեսական ճակատում մի միայն բանվորներն ու գյուղացիները չեն,— վոչ, մենք ինքներա ենք թույլ ավել, վոր բուրժուազիան մեզ գործակցի: Նա մեզ հետ այստեղ գործի վրա յե, նա մտիկ է տալիս այն մկրատին, վոր յես հւսմա ցույց կը տամ ձեզ: Յեվ մենք գիտենք, վոր այդ դիտումը թեորիա չէ, վոր պրոլետարիատի և գյուղացիության զոդման գործում ամեն մի զանցառություն հանդիսանում է վորպես տնտեսական գրամագլուխ նոր բուրժուազի աճման մթնոլորտում: Բայց մենք բոլորս այնքան մարկսիստ և սեյալիստ ենք, վոր գիտենք, թե ամեն մի տնտեսական գրամագլուխ աշխատում է զառնալ քաղաքական գրամագլուխ նոր բուրժուազիայի աճումը, վորպես բանվորների և գյուղացիների զոդման հարցի վոչ այնքան ուղիղ լուծումի հետեվանք, բացարձակ սպառնալիք է, վորի վրա մենք համարձակ պիտի նայենք և վորի պատճառով հարկ չկա սարսափելու:

Վրադիմիր Իլիչը մեզ սովորեցրել է, վոր բուրժուազիային մենք պետք է թույլ տանք զործելու, բայց յեթե մենք թույլ տանք, վոր 5 ու կես միլիոնի գյուղատնտեսական արտադրություն ազատ շուկայում շրջանառություն կատարի առուժախսի միջոցով,—ել ինչպես կարող են չղարզանալ բուրժուական հարասերությունները, ել ինչպես չի աճիլ, չի փորձիլ բուրժուազիան նեպի նման մանիլ բանվորի և գյուղացու մեջ: Մենք պետք է լավ տեսնենք այդ իրականությունը և մեր պաշտպանողական ու հարձակողական միջոցները ձեռք տանենք, բայց ամենից առաջ պետք է տեսնենք այդ վտանգի իրական գծավորումները: Վորքան վոր աճի այդ բուրժուազիան, այնքան ել բանվորներն ու գյուղացիները խտափ պետք է հսկին նրան: Բայց այդ հսկողությունը ամենից առաջ պետք է լինի մեր տնտեսական շինարարության կազմից:

ՊԱՅԿԱՐ ՄԿՐԱՏԻ ԴԵՄ

Բայց իրոք ինչ ունենք մենք այժմ: Վերջինք այդ մկրատը: Այդ մկրատը, վորպես վաղուց ե ձեզ հասլանալի, դադարել ե անտեսական հարց լինելուց:

Իա քաղաքական միակ հարցն ե, վոր գոյութուն ունի մեր հանրապետութեան մեջ, վորովհետե դա յե վորոշում բանվորի ե գյուղացու զորումը: Իւք տեսնում եք, ընկերներ, վոր այդ «մկրատը» մտածվորապես մինչե 23 թվականի սետեմբերը բերանը միշտ բաց ե պահում: Այդ մտմանից վճռական պայքար ո սկսում կառավարութունն այդ մկրատի դեմ, Մենք աշխատում ենք մի կողմե վրայից հուպ աալով ե մյուս կողմս տակից հուպ աալով այդ մկրատը դարձնել ապցան, վորը ճզմե այն նեպյան կապիտալը, վոր ընկնում ե այդ մկրատի բերանը: Վորքան կաշնողի ե ինչպես կաշնողի մեկ շարունակել այդ քաղաքականութունը: Մկրատի այդ հարցի լուծումն իրապես հիմնական հարցի լուծումն ե: Թույլ ավեք, ընկերներ, մկրատի այդ տեսարանի առաջ նկատել այն բանի կոնկրետ պատկերը, թե կառավարութունն ինչպես ե ընդհարվում այդ հարցի հետ ե իրական կյանքում ինչպես ե վճռվում այդ հարցը:

Ցննարոսոյուզը վորոշել եր Նիժնիյ-Նովգորոդի տոնավաճառում վորքան կարելի յե շատ ապրանք գնել: Նա դեկավարվում եր շատ պարզ կշառաատում—թե գյուղացին աշանը կալը կհավաքի, հացահատիկը կվաճառի ե կգա ինձ (Ցննարոսոյուզիս) մոտ արդունարերական արտադրութուններ առնելու: Ուստի շատ կառնեն, ե վորովհետե բերքը ծախելուց գյուղացին փող կունենա: ուրեմն գնի մասին ել ինչ խոսք կարող ե լինել: Բայց վորովհետե Ցննարոսոյուզն ինքը փող չուներ, այլ հույս ուներ, արեստներին ու սինդիկատին կվճարի այն փողը, վոր նա ստանալու յե գյուղացիներին, ուստի նա իր գնած բոլոր ապրանքի համար մուրհակներ ավափ:

Այդ մուրհակների գումարը շատ խշոր եր: Յես կը վերցնեն միայն մի ամիս՝ Ցննարոսոյուզը նոյեմբերին պետք ե 20 միլլիոն վճարեր մեր արեստներին, մեր սինդիկատներին, մեր գործարաններին: Ընկ. Չերժինսկիի հիանալի աշխատանքի շնորհիվ Ցննարոսոյուզն իր ապրանքներն ուղարկեց դանազան տեղեր, այդ ապրանքները պակասած մնում եյին, ե նա սպասում եր, վոր շրջանային միութուններից, ստորին բլիշներից սաանա իր 20 միլլիոնը, վորպեսզի Պետրասկի միջոցով վճարի արեստներին ու սինդիկատներին: Հասնում ե նոյեմբեր ամիսը, բոլոր շրջանային միութուններից փողի փոխարեն նա ստանում ե այսպիսի հաղորդագրութուններ. ապրանքները մնում են անվառաւ գյուղացին չի առնում, ուստի ձեզ փող ուղարկել չենք կարող: Այն ժամանակ ընկ. Սինչուկը հավաքում ե ստացված

տեղեկութունների բոլոր ծրարները ե իհարկե ներկայանում ե Աշխատանքի ե Պաշտպանութեան Սոբհրդին ու առում. այս ընկերներ, պետք ե այս ամիս արեստներին ու սինդիկատներին 20 միլլիոն ուրել տամ, բայց վիտեղից տամ, չունեմ: Իսկ ինչ՞ու չուներ: Վորովհետե գյուղացին բան չի առնում: Բայց մի սուտացեք, ընկերներ, վոր յերբ մի դնում մտավ ընկ. Սինչուկն իր հայտարարութեամբ, թե փող չունի, մյուս դու՞ով ել շույն կառավարութեան մոտ մասն ֆարրիկաների ու գործարանների ներկայացուցիչները ե հարտարբերին. «մենք հույս ունեյինք, վոր ընկ. Սինչուկից նոյեմբերին 20 միլլիոն ենք ստանալու, վորով պետք ե վճարելիք աշխատավարձը, հում նյութի, մեքենաները նորոգելու համար, բայց լսել ենք, վոր չի տալու: Տեսնում եք, ընկերներ, թե այդ շղթան ինչպես ընկավ թե արդյուաբերութեան ե թե գյուղացիութեան գլխին: Գյուղացին նստած եր այդ ապրանքի առաջ, իրան բացարձակապես անհրաժեշտ այդ ապրանքը տեսնում եր, բայց գնի թանկութեան պատճառով չեր կարող վերցնել, իսկ միյնվույն ժամանակ արդյունաբերութունն իր ապրանքը բաց թողնելով ե սպառելով, վոր փող ե ստանալու աշխատավարձը տալու համար, հում նյութ գնելու համար, արտադրութունը դարգացնելու համար, լուր ստացավ, թե փող չեն աալու: Ել թիչ ուներ արդյունաբերութունը: Փակվե գործարանները, կրճատեք արտադրութունը, կործանեք մեր արտադրութեան աստիճանական բարգավաճումն այն պատճառով, վոր գյուղացիները բան չեյին առնում:

Ճիշտ վոր դա մի շղթա յեր, վոր մի ծայրով հարվածում եր գյուղացուն, մյուս ծայրով բանվորին: Յիվ յեթե մենք ամեն մի շանք չգործադրեյինք, վոր մկրատի այդ հեռացած բերանները փակեյինք, այն ժամանակ այն դուրս կգար, ինչից վոր մեզ նախազգուշացնում եր ընկ. Լենինը: Նա մեզ առում եր. «ընկերներ, մտիկ ավեք գյուղացուն: Յեթե գալու լինի մի ժամանակ, վոր գյուղացին ասի, թե, հն, արտադրութեան ձեր կոմունիստական, սոցիալիստական կազմակերպութունն ինձ համար ձեռնառու չի, խորհրդային ձեվով գործած չիթը թանկ ե, յես չեմ կարող առնել այն նավթը, վոր պատրաստված ե պետութեանը պատկանող նավթահանքերում,— դա կլինի այն բանի սպառնալիկ կանխանշանը, վոր մենք սոցիալիզմը շատ վառ ենք կառուցում»:

Ահա թե ինչու այդ հարցը մեզ հատար դարձավ կենարոնական հարց: Իսկ ինչ կարելի յե, անել այդտեղ: Ամենից առաջ, ընկերներ, պետք ե շուպ տալ մկրատի այս բերանը,— պետք ե այն բարձրացնել: Այդ գիծը նկարում ե ձեր առաջ գյուղատնտեսական արդյունքների գնարը: Բայց թիչ կարելի յե անել այդտեղ: Ընկերներ, առաջին բանը, վոր վորոշում ե գյուղացու հացի դինը, դա այդ հացի մեծ չափով գործածութեյցդա

ե: Մեր արդյունաբերութիւնն այժմ ավելի նեղ ե, քան մինչև պատերազմը, քաղաքներն ավելի քիչ են, քան մինչև պատերազմը, գյուղացու հացի գործածութեան շրջանն ավելի փոքր ե, քան մինչև պատերազմն, Ռուսաստանի ներսում: Միակ իրական ոգնութիւնը, վոր կաավարութիւնը կարող ե անել գյուղացուն նրա հացի գինը բարձրացնելու համար, դա այն ե, վոր հացն արտասահման ուղարկելն ուժեղացնի: Անցյալ տարի մենք արտահանեցինք 40 միլիոն փութ: Այս տարի այդ անլիքը վեց անգամ մեծացրինք՝ հասցնելով 250 միլիոնի: Դուք գիտեք, ընկերներ, վոր այդ 250 միլիոն փթի արտահանութիւնը կազմում ե նրա 1/3-ը միայն, ինչ վոր Ռուսաստանն արտահանում եր մինչև պատերազմը, ե հետևապես դա դեռ շատ հեռու յե բավարար արտահանութիւն լինելուց: Մենք այնպես ենք համարում, վոր մեր արտաքին քաղաքականութեան ամենագլխավոր անելիքը, մեր քաղաքազիտութեան ամենագլխավոր նպատակը պետք ե լինի ուստ գյուղացու հացի, միութիւնայն գյուղացու հացի համար նվաճել համաշխարհային այն շուկաները, վոր կորցրել ենք պատերազմի ե հեղափոխութեան ժամանակ ե գրավել են ամերիկացիները: Դա այնքան ել հեշտ բան չե: Այդ խնդիրը չի կարելի լուծել նույնիսկ ընկ. Չիչերինի նոտայով: Դա պահանջում ե ուժեղացրած աշխատանք ե յերկրի ներսում պատրաստող մարմիններ, իսկ դրսում արտաքին առևտրի (Վնեշտորգի) մարմիններ ե մեր քաղաքազիտութիւնը:

Այդ բանը մենք սկսում ենք լուծել բարենաջող կերպով: Այն վկայութիւնները, վոր մենք ունենք, ցույց են տալիս, վոր արտասահմանյան շուկայում մեր հացի սեփականացման լավ ե գնում, վոր մենք սկսում ենք նվաճել այդ շուկան:

Յես կուզենայի այստեղ ի գեպ կանգ առնել ել ընդհանրապես մեր գրութեան վրա արտասահմանյան ապրանք արտահանելու գործում: 1921 թվականին մենք, վոր մի խեղճ, աղքատ ե քաղցած յերկիր եյինք, ստիպված եյինք մտելու հետ քցած արժեքների վերջին փրկանքները, վորպեսզի ապրանք ներմուծենք, իսկ արտահանելու համար գրեթե վոչինչ չուենայինք: 1921 թվականի սկզբին մեր արտահանութիւնը զրոյի եր հավասարված: Միայն աշնանից ենք սկսում արտահանել ավելի, քան ներմուծել ենք: Դա յե, ընկերներ, հենց այն ակաիվ բալանս ստեղծելը, վոր անհրաժեշտ ե մեզ: Մենք պետք ե վորքան հընարավոր ե շատ արտահանենք, վորովհետև պետք ե շատ ներմուծենք: Մենք պետք ե ներմուծումն ու արտածումն այնպես սարքենք, վոր ավելորդ արտահանումից գոյացած ապրերութիւն կուտակենք: Մեզ հարկավոր ե, վոր Ֆինտոդկոմը դրամի վորոշ տարբերութիւն ստանա: Մեր ինչին ե պետք այդ տարբերութիւնը.— Կարող ե նորից կրկնվել դժբաղտ սովը, մենք ապահովված չենք անբերրիութիւնից, ե մեզ անհրաժեշտ

ե ունենալ մի փոքր պահեստ, վորպեսզի յեթե մենք ստիպված լինենք անբերրութեան ժամանակ ներմուծել, այդ փողն ունենանք:

Յեով վերջապես արտաքին առեւտրի վերաբերմամբ մի համաձայնութիւն յեվս: Ահա մեր հացի ներքին գծերն ըստ 22 թվականի վերջի ե 23 թվականի ստիւնների: Բայց հա ե հացի գներն արտաքին շուկայում: Դուք տեսնում եք, թե ինչպես են հետ ընկնում մի գները մյուսներին: Դուք տեսնում եք, վոր յերբ մենք բարձրացրել ենք գները, համաշխարհային գները կանգ են առել: Համաշխարհային շուկայում սուսական հացի յերեվալն ստիպել ե, վոր հացի գներն իջնեն: Բայց դա գեռ հետ ե համաշխարհային գնից: Արտաքին շուկայի ե ներքին գնի մեջ տարբերութիւն միշտ ել կլինի, բայց մենք պետք ե ոգտագործենք արտաքին շուկան՝ գյուղացու հացի գինը յերկրի ներսում յեվս բարձրացնելու համար: Յեով այդպեղ մեր ե գյուղացիութեան առջ կարք ե բարձրացնում, իսկ ում զրպանը պետք ե մանր այդ տարբերութիւնը: Կապիտալիստական հասարակարգի ժամանակ այդ տարբերութիւնը գնացել ե կապիտալիստների գրպանը, հացն ամբարողների գրպանը, բանկային հիմնական Ֆիրմաների գրպանը, վորոնք իրանց ձեռքում են պահում հացի համաշխարհային առեւտուրը: Արտաքին առեւտրի մենաշնորհը մեզ կարելիութիւն ե տալիս այդ տարբերութիւնն ուղը, դել պետական գանձարանը, դալ ձնել այն ժողովրդական պետութեան ստացվածք ե գործադրել վոչ թե մասնավոր գնող-ամբարողների ուսին, այլ բանվոր-գյուղացիական պետութեան ոգտին: Ահա թե ինչու արտաքին առեւտրի մենաշնորհը գյուղացիների համար հանգիստնում ե կարեւորագույն զենքերից մեկը: Հացի արտահանումը ցույց ե տվել ի միջի այլոց այն յեվս վսրն մեր գյուղացիական տնտեսութիւնը պետք ե համարվի համաշխարհային շուկային: Յերբ մենք սկսել եյինք 250 միլիոն փութ հաց պատրաստել արտասահման ուղարկելու համար, այն ժամանակ այդ հացի գլխավոր մասը բնականաբար հաճար եր ե միայն փոքր մասը ցորեն:

Բայց յերբ արտասահմանից հարցրեցինք, թե իրանց ինչ հաց ե հարկավոր, այն ժամանակ յերկրների մեծ մասը պատասխանեց, ցորեն տվեք: Մինչև պատերազմը միայն անասնաբուծութիւնն ու թռչնաբուծութիւնը, ձուս ու յուղն ուսսական գյուղատնտեսութեանը առկա եյին 80 միլիոն ուղըլու արտահանութիւն: Այն բանը, վոր արտասահմանը պահանջում ե վոչ թե հաճար, այլ ցորեն, պահանջում ե ձու, յուղ, ցույց ե տալիս, վոր մեր գյուղացիական տնտեսութիւնը պետք ե վերակազմվի, համարվի համաշխարհային պահանջներին, բարձրացնի իր անխնիքական մակարդակը, դառնա ավելի քաղաքակիրթ, նույնիսկ արտադրի ավելի արժեքավոր կուլտուրաներ:

Գեառութիւնը պետք է ոգնութեան գա, մենք պետք է գյուղացիութեանն ոգնենք կատարելու այդ շրջումը, վարովեան, ընկերներ, մի մտապահ,—գյուղացիութիւնը մեր արդունաբերութեան միակ պատմանդանն է, յիթե գյուղացին չի առնում մեր արդունաբերութեան իրերը, դա նշանակում է ազգայնացրած արդունաբերութեան փլուզում: Առանց խոշոր արդունաբերութեան սոցիալիզմ չկա, ուստի և սոցիալիզմի զարգացման բոլոր թելերն առաջնորդում են դեպի գյուղացիական շուկայի վճարունակութիւնը և տարրութիւնը:

Կառավարութիւնն իր անելիքն է համարում գյուղացու համար կազմակերպելու գյուղատնտեսական արժան վարկ, դրա համար կազմակերպելու հատուկ գյուղատնտեսական բանկ: Մենք յենթադրում ենք, վոր կարելի յի վորոշ ժամանակով իբրև հիմնական զբաղմունք այդ բանկում դնել քառասուն միլիոն վասկի սուբսի, վորին պետք է հետզհետե միանան նորանոր դրամագլուխներ: Կառավարութիւնն ավելի հեռուն է գնացել. գյուղատնտեսական մեքենաների այն ամբողջ պաշարը, վոր արտադրվել է վերջին ժամանակներս և ընկած է մեր զանազաններում, կառավարութիւնը վորոշել է անհատադ տալ գյուղացիներին նախապատերազմյան գներով և զրանից ել ցածր գներով և վճարելու համար յերկար ժամանակ նշանակելով: Այդպիսով մենք գյուղը կուղարկենք մրանգամից բարելավման մի ամբողջ շարք գործիքներ: Վերջապես վորպես նույն հեռանկարներն հասնելու, գյուղացու տնտեսական յեռանդին ազատութիւն տալու, նրան իր անտեսութեանն ավելի հարմարվելու հնարավորութիւն տալու, նրա մակարդակը բարձրացնելու նոր յեղանակ—մենք վորոշել ենք այս տարի վերջ տալ պարենատուրքին և անցնել զուտ զբաղման հարկին: Վերջապես վորպես լրացում այն բոլոր միջոցներէ, վորոնք անհրաժեշտ են մկրատի ստորին բերանը բարձրացնելու համար, գյուղացու աշխատանքի արժեքը բարձրացնելու համար, գյուղացու պահանջի ծավալը մեծացնելու համար,— մենք պետք է անցնենք նոր դրամի:

ՀԱՎԱՍՏԱՐՎԻՐ ԳՅՈՒՂԱՅԻԱԿԱՆ ՈՒԺԵՐԻ ՀԱՄԵՄԱՏ

Ընկերներ, ինչպէս է կայանում այդ մկրատի վողերդականութիւնը, յիթե կարելի յի այսպես ասել—Նրանում, վոր մեր արդունաբերութիւնը հասել է նախապատերազմյան արդունաբերութեան մի յերրորդին միայն, մեր ծխնելույնների միայն յերրորդ մասն է սկսել աշխատել, ծխել մեր զազգահներ միայն մի յերրորդն է ազմկում, իսկ մեր արդունաբերութեան այդ մի յերրորդականն ել դեմ է ընկել գյուղացիական պատին, գյուղացու չքավորութեան պատին, գյուղացու, վորը չի կարողանում գործածել արդունաբերութեան արտադրութիւնները:

Իսկ հետո ինչ կլինի: Այս ինչպէս կլինի, վոր մենք նախապատերազմյան արդունաբերութեան դեռ 36 տոկոսն ունենալով դեմ ենք առել այն բանին, վոր գյուղացին ձեռները ծալել ու ասում է. չեմ կարող վերցնել ջո արտադրութիւնն,—այսպէս ել ինչպէս ծավալենք արդունաբերութիւնը: Գուցե հերթի դրութիւնն այնպես է, ինչպէս ուրախանում են մեր թշնամիները, վոր յելը չկա, պետք է արդունաբերութիւնը սեղմել, կծկել: Վոչ մենք կարծում ենք, վոր ուրիշ յելը կա: Այդ ուրիշ յելը կոչվում է—արժան արտադրի, հարժարվի գյուղացու կարողութեանը, գներն իջեցրու, գներն իջեցրու լողունգը մեզ համար քաղաքական լողունգ է, վորն ասում է արդունաբերութեանը, արդունաբերական կազմակերպութիւններին, վորը մեզ բոլորիս հեշեցնում է. «հարժարվի գյուղին»: Մեր արդունաբերութիւնն իր արտադրութեան յերեք տասներորդը գյուղում է ռեալիզացիայի յենթակել, իսկ յոթը տասներորդը քաղաքում, վորն ավելի հարուստ է, վորն ավելի յի վճարում: Մենք ասում ենք. դու պարտավոր ես ջո արտադրութեան մեջ այնպիսի մթերքներ պատրաստել, վորոնք ավելի մուտք կգործեն գյուղացիութեան մեջ: Իայց դեռ քիչ է այդպիսի նյութեր պատրաստելը,—այնպես պատրաստելը, վոր արժան լինի: Մենք պետք է այդպիսի, ընկերներ, ընկերներ հաղթահարենք վորոշ ընդամադրութիւն, վորոշ արադիցիա, այսպէս ասած՝ ատավիզ: Թիյեվ յիս ձեզ յերկար պահեցի, բայց չեմ կարող չպատմել ձեզ նույնպէս կոնկրետ որինակով, թե ինչպէս ենք ներկայացնում արդունաբերութեան վերականգնումի տեմպը: Այս այստեղ, ընկերներ, ձեր առջ կար մի դիագրամա, վոր ցույց եր տալիս մեր նավթի արտադրութեան աճումը: Մի գեղեցիկ որ, կամ ավելի ճիշտն ասած՝ մի ազեղ որ կառավարութեանն են ներկայացնում մեր բազմաթիվ հանձնաժողովներից մեկի ներկայացուցիչները, այնպիսի մարդիկ, վորոնք հավատալ ենք սովորել, մարդիկ, վորոնք արժանի են ամեն մի ուշադրութեան, և ասում են. «մի փութ նավթի գինն անցյալ տարի յեղել է 24 կոպեկ, Այժմ մենք վորոշել ենք, վոր այդ գինը պետք է բարձրանա մինչ 34 կոպեկ, 10 կոպեկ ավելացրեք»:

Դա նոյնմբերին եր: Այն ժամանակ մենք նրանց հարցնում ենք. «բայց ընչո՞ւ 34 կոպեկ: Ի՞նչ կա այդ 34 կոպեկի մեջ»: Նրանք մեզ բացատրում են. «17 կոպեկը մի փութ նավթի արժեքն է, 17-ն պետք է ավելացնել գործը վերականգնելու գլխավոր աշխատանքներ և գործն ընդարձակելու համար»:

Մենք նրանց ասացինք. «34 կոպեկով վաճառել մենք թույլ չենք տալ 25 կոպեկով ծախեցիք»:

Ընկեր Սերբերովսկին յեկավ համագումար: Յես նրան հարցի. «Ինչպէս է գործը»: Ուղիղ եր,—ասում է,—վոր թույլ չտվիք. լավ գործում ենք, ու ոգուտ ել ստանում»:

Անտ, ընկերներ, դա ցույց է տալիս, թե ինչպե՞տ անկասկած ձգտումը, միանգամայն բնական ու անխուսափելի, ստիպում է հիանալի ընկերներին տնտեսական վարող սխալներ կատարել: Ուստի այս որինակից մենք պետք է մի միակ յեղբակացուցուցուն հանենք. համեմատել գյուղացու կարողութեանը, համեմատվել գյուղացիական շուկային. հնարավորութեան ունենալ պարանջը վաճառելու, վոչ թե ամբարկլ,—այդ է պարտականութեանը ամեն մի անտեսավարի և մեզ բոլորիս՝ միասին վերցրած:

Ահա չիթը, վոր հունիս ամսում 43 կոպեկ արժեքի, բայց յերբ վերջապես ազապակեցին, թե շատ թանգ է, այն ժամանակ ներքին առևտրի հանձնաժողովը հոկտեմբերին պատվիրեց 27 կոպեկով վաճառել, առաջվանից 16 կոպեկ պակաս: Այդ գեղջում յեվս ամեն մի արշիւնում մեկ ուկես կոպեկ ոգուտ և ստացվում: Նշանակում է, ընկերներ, բանն այնպես էլ չէ, վոր գյուղացիական շուկային հարմարվելու համար պետք է մեզ համար ֆլատով ծախենք և պետք է ծախենք ինքնարժեքից պակաս գնով: Յեթե բանն այդպես լիներ, յեւք չեյինք ունենալ: Եուկան կարելի յէ ընդարձակել: Արտահանութեան շնորհիվ, վարկի շնորհիվ, գներն իջեցնելու շնորհիվ գյուղացիական շուկան կարող է ընդարձակվել և շատ-շատ ընդարձակվել: Միայն թե պետք է ճանապարհ բանալ դեպի այդ շուկան:

Վերադեր ծախսերի կրճատումը, արտադրութեան բարելավումը, ինքնարժեքի պակասեցումը, այս բոլորը պահանջում է հենց բանվորական մասսաների յեռանդը, լարվածութեանը և անտաղիսզմը: Միայն բոլոր ուժով կիսովելով և հասկանալով, վոր մենք պետք է այստեղ արտադրութեան ասպարիզում ձգտենք հասնել ուղիղ և ամենաարագ հետեվանքների, վոր այլապես կը ճեղքվի գյուղացու հետ ունեցած զոդը և այդ ճեղքի մեջ կխրձկվի բուրժուազիան, յերբ բանվորական մասսան ամոռնապես կըհասկանա այս, յերբ նա ի դեմս իր արհմիութեանների այս պատճառով ավելի սերտ կըմտտենա արտադրութեանը և ամեն մի կալիւլացիա, ամեն մի գիր, արտադրութեան ամեն մի բաց թողած արդյունք կընդունի վորպես գյուղացիների հավատը դեպի բանվորական պետութեանը, դեպի բանվորական անտեսութեանը նվաճելու գործիք, այն ժամանակ մենք այս բանը կարգի կըդնենք, այն ժամանակ մենք այս խնդիրը կըլուծենք:

Ի հարկ է, ընկերներ, գյուղացիական անտեսութեամբ, գյուղացիական շուկայով չի կարելի պահել մեր արդյունաբերութեանը: Մանր մետաղագործութեանը գյուղացիական սպառման համար չի: Այո մետաղագործութեանն աշխատել է յերկաթուղիների համար, աշխատել է նավաշինութեան համար, պաշտպանութեան համար, ինչ վոր այժմ մենք չունենք: Ուստի և՛ ինչ

վոր կարող ենք անտեսել փոքրիկ անտեսութեաններում, այդ բոլորը հատկացնենք ծանր արդյունաբերութեանը:

Մենք այնքան ենք արել, վոր նավթն իր ծախսերը հանում է, վոր նավթի գործը հաստատապես վոտի յե կանգնել: Մենք այնքան ենք արել, վոր Դոնի ավազանը հաստատապես վոտի յե կանգնել: Արդյունաբերութեան ասպարիզում մեր առաջ յերրորդ հերթական խնդիրն է մետաղագործութեանը: Հենց այնպես, ինչպես առաջ, մենք պահպանում ենք ամուսը, ինչպես հետո պահպանեցինք նավթը, այժմ հարկավոր է մեր ամբողջ ազատ միջոցները կենտրոնացնել մետաղագործութեանը բարձրացնելու վրա:

ԱՌԵՎՏՈՒՐԸ

Բայց արդյունաբերութեանն էլ պետք է հասկանա, վոր նա չի կարող ձձիչ դառնալ, նա պետք է համարվի գյուղացիական շուկային, պետք է ճանապարհ դառնի դեպի գյուղացիութեանը: Այդ ճանապարհն, ընկերներ, անցնում է առեւտրի միջով:

Եւս կարճ կը կտրեմ ով առեւտրին տիրապետում է ներկայումս նա յե հրամայում վորոշ բարձունքներում: Ով տիրում է տիրապետում է առևտրին, նա յե կարգադրում շուկայում: Հենց դրա համար իր Վլադիմիր Իլյիչը յերկու տարի առաջ մեզ սովորեցնում. «սովորեցեք առևտուր անել»: Այո լոզունգը ասորինակ թվաց շատ ու շատ կոմմունիստներին: Վոնց թե—կոմմունիստ: Խորհրդային աշխատավոր, բանվոր ու գյուղացին և պետք է առևտուր անելը սովորել: Բայց այ հիմա այդ միջատի առաջ մենք տեսնում ենք, այո: վոր սոցիալիզմը կառուցվում է այժմ առևտուր անելն իմանալու միջոցով:

Նա, ով վոր վատ է առեւտուր անում, ոգնում է Նեպոմանին, ով առեւտուր անել չի իմանում, բուրժուազիայի ճանապարհն է հարթում: Յեվ մենք պետք է ասենք. այս ճշնաժամը ցույց տվավ, վոր մենք շատ վատ ենք առեւտուր անում, վոր մենք չենք սովորել անել այն, ինչ վոր Վլադիմիր Իլյիչն եր սովորեցնում մեզ: Պետք է վոր գլուխներս կորցնենք: Զպետք է ռարսափենք այն բանից, վոր մասնավոր կապիտալը 200—300 միլիոն է վաստակել: Մեզ մոտ մասնավոր կապիտալը բարեբախտաբար դեռ միայն մանր, ցրված առեւտուր է անում. բայց մենք պետք է տեսնենք սպառնալիքը. այդ մասնավոր կապիտալը, վոր ցրված է ամբողջ գյուղում, մեկ-մեկ հավաքվելու յե, փոքր կապիտալից կազմվելու յե խոշոր կապիտալ, յեթե մենք միջոցներ ձեռք չառնենք, յեթե մենք առաջը չկտրենք: Ինչպի կարենք առաջը: Կոոպերացիայով և պետական առեւտրով: Յեվ ահա, վորպեսզի կարճ և պարզ ասեմ ձեզ, թե ինչ դրութեան մեջ է կոոպերացիայի դործը, յես մի ազդուսակ եմ

ընտրել ընկ. Դեյդմանի կատարած և ընկ. Միքոյանի խմբա-
գրած Էարավ արեվելքի հիանալի հետազոտութիւնից, վոր ամե-
նավառ մեղադրական ակտն է մեր խորհրդային և կոմունիստա-
կան առեվարական անընդունակութեան դեմ: Դա պարզ է:

Այդտեղ ներկայացված է լուցկու շրջանառութիւնը գոր-
ծարանից մինչև գյուղացին հասնելու ընթացքում: Ահա լուցկին
գործարանից դուրս յեկավ: Բանվորը նայում է տեսնի, թե ուր
է գնալու լուցկին: Նա արժե 100: Անցնում է նա արեստով,
գնում սինդիկատ, դուրս է գալիս սինդիկատից և արդեն արժե
195: Նա գալիս է Յենարոսոյուզ, այնտեղից դուրս գալուց արժե
207: Ապա, վորովհետև ընկերները Դեյդմանն ու Միքոյանն ու-
սումնասիրել են Հարավ արեվելյան յերկիրը, ուր կա Յանարո-
սոյուզի ռոստովյան բաժանմունք, այդպէս էլ լուցկին դուրս
գալուց արժե արդեն 215: Հետո նա գնում է տուն—միութիւնը
այսպէս կարգով—և արժե արդեն 313, ապա Միլերյան բա-
ժանմունքը—407, վերջապէս Չերտկովի կետը—455, և վերապէս
590, գյուղը, և այդտեղ գյուղացին այդ լուցկուն տալիս է 527:

Ահա, ընկերներ, այս ճանապարհը դեպի սոցիալիզմի կողմը
չէ, այլ դեպի սոցիալիզմի հակառակ կողմն է: Ընկերներ, յեթե
մի ճարպիկ նեպման այդ մի տուփ լուցկին ձեռք բերի այս կամ
այն հասպունք, չէ վոր նա էլի 100 տոկոս կոզովիս է գյուղա-
ցու վրա ավելի արժան կը ծախի: Յե՛վ էլ ինչո՞ւ պետք է գյու-
ղացին հարգի այն տրեստայինին կամ սինդիկատայինին, այն
կոռպորատըրին, վորը նրան այդ ձեռքով է բան ծախում, և դուք
ինչպէս կը բացատրեք նրան բանվորների և գյուղացիների մի-
ութեան մասին: Ահա թե ինչու այս պատկերը վոչ միայն տըն-
տեսական պատկեր է, այլ և քաղաքական պատկեր է: Այս պատ-
կերը մեզ ասում է, վոր յեթե այսպէս գնալու լինի միւր առեվ-
տուրն ու մեր կոռպորացիան, մենք մեր ուզածի պէս շուտով
չենք տանել այն, ինչի համար վոր իշխանութիւնը մեր ձեռքն
ենք առել: Մենք պետք է մեր ամբողջ ուշադրութիւնը կենտ-
րոնացնենք այդ պարագայի վրա: Տեսե՛ք, չէ վոր այդ լուցկին
ըրջել և միայն կոռպորատիվ շրջանում, չէ վոր այդտեղ վոչ մի
մասնավոր միջնորդ չկա, ամբարող չկա, վոչ մի կաշառակեր չկա,
— նա անցել է բոլոր կոռպորատիվ հաստատութիւններով: Ու-
րեմն այդ հաստատութիւնները պետք է ցրել տալ, յեթե միայն
դրանք այն բանի համար են, վոր բանվորի շինածը, վորն ար-
ժե 100, գյուղացուն ծախեն 527-ով: Այստեղ պետք է ճիշտ վոր
ամենակարող միջոցներ ձեռք առնել: Մենք ուշացել ենք, մենք
շատ վառ ենք առեվտուր անում, մենք ուշացել ենք նրանով,
վոր վաղուց պետք է կոռպորացիան կամավոր հիմքերի վրա
զրեյինք: պետք է մաքարային կոռպորացիան, վոր նա կրճա-
տեր իր ողակները, վոր վարչ արվեր վոչ թե Յենարոսոյուզին,

այլ տեղական կազմակերպութիւններին, և վոր այդ տեղական
կազմակերպութիւններին իրավունք տրվեր ազատ առեվտուր
անել տրեստների ու գործարանների հետ, վոչ թե Յենարոսո-
յուզի գազակական վերնամասի միջոցով: Այդ շրջանում մենք
պետք է անենք այն, ինչ վոր արել ենք ուրիշ շրջաններում:
Կոռպորացիայի մեջ գլավկիզմը պետք է վոչնչացնել:

Հետեւյալ միջոցը, վորը կարող է ուղղվել մասնավոր կա-
պիտալի ամեն մի ամասն դեմ, դա մեծավաճառային գների կա-
նոնավորումն է և մտնրավաճառային գների չափի տակ գնելը:
Մենք այդ ճանապարհի վրա յենք կանգնել շաքալի, նավթի և
աղի վերաբերմամբ, վորոնցից վորոշ պաշար ունենք: Այնտեղ,
ուր մենք կարող ենք հսկողութիւն հաստատել, մենք անցնում
ենք բնականոն գներէ, կայուն գներէ, վորոնցով այդ մթերքը
պետք է հասնի գյուղացուն:

Յես այլե՛վս կանց չիմ առնիլ առեվտուրի հարցերի վրա, կար-
ծեմ դուք հասկանում էք, թե ինչ ահագին նշանակութիւն ունի
առեվտուրը վորպէս բանվորի և գյուղացու զոգիչ և ինչ ահագին
անելիքներ կան կանգնած մեր առաջ այդ շրջանում: Մենք պետք
է անձամբ հիշենք Իլլիչի պատգամը—սովորեցիք առեվտուր ա-
նել, վորովհետեւ առեվտուրի միջոցով է, վորքան էլ տարրինակ
է դա, վորքան էլ տարրինակ լինի պատմական ուղին այդ թե-
քումը, վոր ստեղծում են սոցիալիզմի տարրերը: Իսկ առեվտու-
րան միջոցով ստեղծվում են բուժուա-
կան կապիտալի տարրերը:

Մեր ֆինանսները

Նորից մի անու, վորով գնում են մեր ուղիները, դա—
գրամն է: Այստեղ մեր առաջ մեծագույն դժվարութիւններ կան,
և այդ շրջանում մենք կանգնած ենք բարենորոգումի նախորե-
կին, վորը յեթե կարողանանք կատարել, մենք կատարած կլի-
նենք կրկին մի յաջողիչ հրաշք մյուս այն հրաշքների թվում,
վոր ցույց տվին Սոցիալիստական Հանրապետութիւնների Միու-
թեան բանվորներն ու գյուղացիները:

Մենք ունենք 366 միլիոն ընդհանուր գումարի գրամական
շրջանառութիւն, 300 միլիոնի հաստատուն չերվոն և միայն 60
միլիոնի խորհրդային գրամանիչեր: Չերվոնի նվաճումը կենդանի
հերքումն է այն բանի, վոր իբր թե բանվորներն ու գյուղացի-
ները, վորոնք վոչ մի համալսարան չեն ավարտել և ֆինանսա-
կան գիտութիւն չեն սովորել, չեն կարող ուղիղ հիմքերի վրա
գնել իրանց անախտութիւնը: Ամբողջ բուրժուական Յեվրոպան
ասում էր. հա, իհարկե, բանվորներն ու գյուղացիները կարո-
ղանում են կալել, գահեր առգալել, բանկեր գրավել: Բայց ֆի-
նանսական քաղաքականութիւն վարելն ինչ իրանց բանն է:

Իսկ այժմ մենք այսպիսի պատկեր ենք տեսնում, վոր Ֆրանկն ընկնելու ժամանակ, բոլոր վայրուտաների ընդհանուր խախտման ժամանակ, մեզ մոտ Խորհրդային Ռուսաստանում շրջանառու թյան մեջ է մտցրված 300 միլիոնի կայուն վայրուտա, և այն բանկիրները, այն կառավարությունները, վորոնք մեզ դե յուրե բանկիրները, այն կառավարությունները, վորոնք մեզ դե յուրե չեն ճանաչում, շատ լավ ճանաչում են մեր թղթադրամը, վորի վրա գրված է. սա համարել 10 ուրլի, ստորագրված է Սակուրիկով:

Այս յերկու վայրուտաները քաղաքականապես և տնտեսապես այլևիս միասին անտանելի չեն: Խորհրդային դրամանիշն այժմ չեքվոնը մանրելու գննք է: Բայց թի է վնասվում խորհրդային դրամանիշը: Ամենից ավելի բանվորներն ու գյուղացիները, մանավանդ գյուղացիները, վորոնք դեռ չեն վարժվել ողտրվել խնայողական դրամարկից, վորն ազահովում է խորհրդային դրամանիշը, բանվորի աշխատավարձը, և այդպիսով գյուղացին կորուստ է ունենում հացահատիկի գնի մեջ: Դրամական բարենորոգում է կաարածելը, կայուն վայրուտային անցնելն այն նպատակն է, վոր ունի կառավարությունը: Այդ խնդիրը կայանում է նրանում, վոր դրամական շրջանառության այն մեկ 5-րդ մասը, վոր առկալին մնացել է իբրև վարժեցը պակասող դրամանիշ, մի շարք խորհված և սխտեմատիկ միջոցներով փոխվի չեքվոնից փոքր պետական գանձարանային կայուն ուրլու— 1, 3, 5 ուրլիների արժողությամբ և դրան լրացուցիչ բաց թողնվի արժաթ դրամ:

Ընկերներ, յես ասացի, վոր յեթե անողի մեզ կատարել այդ բարենորոգումը վերջնականապես— կայուն դրամ ստեղծել,— ներին արժանի մի հրաշք: Ամբողջ Յեվրոպան, վոր թրվրտում է վայրուտային ճգնաժամից, հարկադրված կը լինի անողը համավրել մեր յերկրի եկոնոմիան, քանի վոր մենք կարողացել յենք այս մի տարում հասնել այս հետեվանքներին, քանի վոր կայուն վայրուտա կստեղծենք: Դա սոսկ դեկրետի բան չէ, ապա ինչպե՞ս է բանը: Ինչպե՞ս պետք է այդ շրջանումը ձգձգվի, ինչ վտանգների հետ պիտի գործ ունենանք: Հիմնական վտանգը մեր բյուրջիտի պակասորդությունն է (дефицитность):

ՄԵՐ ԲՅՈՒԴՁԵՏԸ

Սա վերջինն է, ընկերներ, ինչ վոր ունեմ Ձեզ ասելու այստեղ: Մեր բյուրջիտը մենք հարմարեցնում ենք խնայողության մաքսիմումին, վոր թելադրում է մեզ մեր յերկրի ամբողջ դրությունը: Դուք ինքներդ հիանալի գիտեք փորձով, թե ինչպես ենք ստիպված կրճատել բոլոր պահանջները: Յեվ ահա միացնելով նվազագույն պահանջները՝ մենք տեսնում ենք, վոր այս աս-

րի պետք է ծախսենք մի միլիարդ հարյուր միլիոն: Ընկերներ, դա այն գումարի 1/3 ն է, վոր ծախսում էր Ռուսաստանի կառավարությունը նախքան պատերազմը: Այստեղ չեն մանում յերկաթուղիներն ու Պոստհեռոգիտատը, վորոնք շրջանառական միջոցներ են ներկայացնում, վորովհետև նրանք մսխում են այն, ինչ վոր ստանում են, վորոք դուրսացիայով:

Մենք վորտեղից պետք է միջոցներ վերցնեք: Անցյալ տարի 460 միլիոն մենք ծածկել ենք եմիսիայով (թղթադրամ կրտրելով): Մենք այդ չենք թագցնում, այդ մասին գրվել է, այդ մասին խոսվել է: Դա հարկի մի ձև է, հարկի ծանր ձև, վորին հարկադրված եյինք դիմել, վորպեսզի դուրս գայինք գոյություն ունեցող տնտեսական փլուզումից: Բայց տնտեսական փլուզումն անցնում է, մենք ուղիղ ճանապարհ ենք բռնում: Աճում են յերկրի բոլոր տարրերը: Յեվ յերկրի բարեկեցության րնդհանուր ճճման այս մոմենտում մենք պետք է դադարեցնենք եմիսիան:

Նոր կայուն թղթադրամ և արժաթ դրամ բաց թողնելով մենք ուզում ենք ստանալ այն 180 միլիոնը, վոր հարկավոր է մեզ բյուրջիտային պակասորդը լրացնելու համար: Յես ասացի վոր մենք պատրաստվում ենք այս տարի՝ սեղմելով մեր բոլոր պահանջները, սեղմելով և՛ մեր ասամաններն ու բառնցքները, ծախսելու յերկրի պաշտպանության և կուլտուրական պահանջների համար, և՛ արդյունաբերության համար, և՛ գյուղատնտեսության համար 1 միլիարդ 100 միլիոն: Դրանից 250 միլիոնը գնում է արդյունաբերությանը և գյուղացիական տնտեսությանը նպատակու համար: Վորտեղից պիտի վերցնենք այդ փողը: Ուղղակի հարկերով մենք պետք է ստանանք վոչ ավելի, քան անցյալ տարի, մտավորապես 250 միլիոն. սակայն անուղղակի հարկերով մենք կստանանք 250 միլիոն: Պետական ստացվածքը— ֆաբրիկաները, գործարանները, ձեռնարկությունները, մեր բանկերը մեզ կտան ելի 200 միլիոն: Այսպիսով մեր ամենաանհրաժեշտ կարիքները լրացնելու համար մենք ստանալու ունենք 700 միլիոն: Սրան պետք է ավելացնել այն 180 միլիոնը, վոր կըստացվի կայուն թղթադրամ և արժաթ դրամ բաց թողնելուց: Այս բոլորը միասին կկազմի 900 միլիոն: Իսկ 200 միլիոնի համար ստիպված կլինենք վարկային գործառնության դիմելու: Նշանակում է յեկզ պարվա բյուրջիտը հիմնված է եմիսիոն հարկի կրճատման վրա— սա մեկ և ազգաբնակչության աշխատավոր խավերի վրա վորյիվե նոր հարկ չբառնալու վրա:

Ահա ընկերներ, այն ընդհանուր ամփոփումները, վորոնք հասել ենք մենք բյուրջիտի վերաբերյալ մեր աշխատանքում:

ԱՐՓՈՓՈՒՄՆԵՐ

Դուք իրավունք ունեք հարցնելու, թե ինչպես ենք բնույթագծում այժմ մեր ընդհանուր դրությունը, ինչի վրա յենք

անցկացրել այս տարին: Անփոփումներ անելով՝ յես կասեյի, վոր այս տարի մենք ամրացնում եյինք մեր ամրոցները, — այն հրամանատարական բարձունքները, վոր թողել եյինք մեր հեռեին՝ նեպի ճանապարհը բանալով: Յե՛վ մենք սոցիալիստական նոր կարգի այդ հիմնական բերդերն ամրացրել ենք: Մենք ամրացրել ենք արդյունաբերութիւնը և այդ հիմնակետում նորից ենք ժողովել պրոլետարիատի հզոր ուժը: Մենք սովորել ենք ոգավել արտահանութիւնից վորպէս տնտեսութիւնը վերականգնելու գնձերից: Խորհրդային Ռուսաստանում մենք առաջին անգամ ըստիղծել ենք՝ իբրև տնտեսական վերածնութիւն գնձ՝ վարկը Մենք հասել ենք մեր դրամական շրջանառութիւն վերջնական ամբազնումանը: Մենք զբաղվել ենք սասակացրած աշխատանքով մեր առնարկական ապարատը և մեր կոռպորացիայի ապարատը բարձրացնելու վրա: Վերջնապէս պլանային աշխատանքի շրջանում մենք մի շարք իրական պլաններ ենք ձեռք բերել: Յետորհուրդ կտայի բոլոր ընկերներին լուրջ ուշադրութիւն դարձնել պետականի համառոտ հաշվետւթյան վրա, վոր բաժանվք ե ձեղ, վորը ցույց ե տալիս, թե ինչպէս գործնական աշխատանս կատարելով որեցոր, համարեն ծրագրումի բյուրոկրատական ծրագրներով չափովելով: այլ այդ ծրագրումի համար հիմունքներ և նախադրյալներ ստեղծելով, մենք առաջ ենք ընթանում պլանային աշխատանքի ասպարիզում:

Այդ աշխատանքն անշուշտ պե՛տք ե սաստկացվի: Յե՛վ այժմ այդ ամրոցները մեր ձեռքում ունենալով, նրանց դնելով, ամրացնելով, նորոգելով, սովորել ենք ոգավել աշխատանք պլանային մեթոտներից, մենք կարող ենք համարձակ ասել, վոր այս տարի արդյունաբերութիւն մե՛ջ, արտահանութիւն մե՛ջ, դրամական սխտեմում, փոխադրութիւն մե՛ջ և այլն հիմնական նախադրյալներ են ստեղծվել բանվորագյուղացիական միութիւն պլանաչափ, սխտեմաաիկ, որեցոր առաջ տարվող հարձակման համար կապիտալիզմի սկզբունքներն տարերքի դեմ, սոցիալիզմի սկզբունքներն ամբապնդելու համար:

Մենք կարող ենք համարձակ ասել, վոր այս տարի, չնայած մեր թշնամիների կռուցներին, սոցիալիզմի տարրերը մեր տնտեսութիւն մե՛ջ աճել են: Աճել ե ընդհանուր բարեկեցութիւնը:

Բայց այդ ընդհանուր բարեկեցութիւն մե՛ջ աճել, ամրացել ե ազգայնացրած արդյունաբերութիւն գերը մյուս մանր-բուրժուական տարրերի հաշվին: Մենք սովորել ենք բանաջնել շինարարութիւն նոր դները, առաջ ենք շարժվել: Մենք աշխատել ենք բոլորս միասին ամբողջ խորհրդային ապարատի, բանվորների և գյուղացիների ամբողջ մասսայի ոգնականութիւնով նրա համար, վորպէսզի կատարենք Իլիչի պատգամները: Մենք աշխա-

տել ենք սոցիալիզմը կառուցելու վրա, և մեր աշխատանքի մեթոդները յեղել են այն մեթոդները, վոր Իլիչն ե ցույց տալի: Միա՛ն ուղիղ գնձն ե — բանվորների և գյուղացիների միութիւնը, զողը, միավորումը, բլուկը:

Մեր նպատակը մեծ ե, մեթոդն ուղիղ, ձեռք բերածներն առկա: Մենք սխալներ ունեցել սէք, այս դժվարին գործում մխալներն անխուսափելի յեն, ընդհանուր հավաքական խելքով մենք կուղղենք այդ սխալները, բայց որեցոր մենք հատողվում ենք, վոր հեռու էն այն ուրը, յերբ մենք ցույց կատնք ամբողջ մարդկութիւնը, վոր ոռս բանվորն ու գյուղացին վո՛չ միայն կարողացել են քանդել հին աշխարհը, այլևս իրանց յեռանգով, հեղափոխական ենտուգիւղով, գործին անձնագահ կերպով նվիրվածութիւն կարողանում են հիմնել յեղբայրութիւն և հավասարութիւն նոր աշխարհը, սոցիալիզմի աշխարհը:

ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՌԵՖՈՐՄԸ

(ԸՅԿ. Կամեճեճի զեկուցումը Ռ. Հ. Մ. Կ. յի ընգարնակված պլենումում)

ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՌԵՖՈՐՄԸ ԽՈՇՈՐ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՍԻՋՈՑ Ե

Ընկերներ, յես ի նկատի ունեմ զուս գործնական հաղորդագրութիւնն անելու առն միջոցների մասին, վոր մենք ձեռք ենք առնում զրամական ռեֆորմի (բարենորոգման) վերաբերմամբ:

Դրամային ռեֆորմի նշանակութեան մասին ուղղակի ես չեմ խոսելու, մենք նրա մասին շատ անգամ ենք խոսել մի յերկու ամիս առաջ և կուսակցական կոնֆերենցիայում մշակել ենք միտնգածայն ճշգրիտ դիրեկտիվներ:

Ի՞նչը բոլորդ շատ լավ գիտեք, վոր դրամային ռեֆորմ կատարելու անհրաժեշտութեանն ենք հասել հիմա վոչ թե այն պատճառով, վոր մենք սպասել ենք այն մոմենտին, յերբ ոգտագործված վերջացած կլինի այն դրամանիշը, վոր այսքան տարի դարձ ենք ածել, այսինքն խորհրդային դրամանիշը: Այժմ կատարելապես պարզ է, վոր խորհրդային դրամանիշը բոլորովին հասել է իր կատարածին և վոր մեզ արգեն սկսում է շտապեցնել զրամական ռեֆորմը, և վոր մենք չենք կարող հրաժարվել կատարելու այս ամիսներում դրամական ռեֆորմ: Յեթե վորյեվե կատարածներ լինեյին կամ յեթե տեսականորեն կարելի լիներ ապացուցել, վոր ավելի լավ է դեռ սպասել, վոր աշնանը, ապրանքային շրջանառութեան յեռուն ժամանակ, բերքը հավաքելուց, յերբ յերկերը դրամի ավելի մեծ պահանջ կզգա, — դրամական ռեֆորմն ավելի հեշտ եր կարող կատարվել, այդպիսի դատողութիւնները կեցային զուտ թերեւիք դատողութիւններ, վորովհետեւ կարելի կլիներ այնպես հասկանալ, վոր մենք իբր թե կարող եյինք մի քանի ամիս յեվս կառավարվել խորհրդային դրամանշերով: Բայց կրկնում եմ, վոր խորհրդային դրամանշերով կառավարվել մենք չենք կարող վոչ միայն մի քանի ամիս, այլ նույնիսկ մի քանի շաբաթ, և դրա ապացուցը պարզ է. այդ այն է, վոր գոյուղացին հրաժարվում է խորհրդային դրամանշերով հացահատիկ վաճառել պետութեանը: Յերկրորդ ապացուցը խորհրդային դրամանշի այն առեւթի անկումն է, վոր մենք ամեն օր տեսնում ենք: Այս պարագաներում, կրկնում եմ, զրամային ռեֆորմ մտցնելու ժամկետը չենք կարող այլեւիս հետաձգել, մենք պե՛տք է անհատալ իրադրձենք այդ:

Ով վոր կարծում է, թե զրամական ռեֆորմ կատարելը զուտ մեքենայական մի գործողութիւնն է, նա խորունկ կերպով սխալվում է: Այս զրամական ռեֆորմը հանդիսանում է առաջնակարգ նշանակութիւնն ունեցող անտեսական մի միջոց: Այս այն ոպերացիան է, վոր ներկա մոմենտում կարող է լինել շատ ցտովեցնող, բայց վորն ստիպողականորեն անհրաժեշտ է մեր անտեսականութեան փրկութեան համար: Դա վորոշ մաքով հեղաշրջումն է մեր անտեսականութեան մեջ: Նրա հետևանքները բարերար են լինելու թե ժողովրդական անտեսութեան համար ամբողջական առմամբ, թե ձեռնարկութիւններ ի անտեսական առանձին միջոցներ ձեռք առնելու համար, թե բանվոր դասակարգի և գոյուղացիութեան դրութիւնը բարվոքելու համար: Բայց ինքնըստինքյան զրա կիրառումն անկասկած տեխնիքական գործոնութիւնն է նախ, այլ քաղաքական և յերկրորդ անցավ չե դա, դրութիւնն է նախ, այլ քաղաքական և յերկրորդ անցավ չե դա, այլ անշուշտ ցավատու: Յես վերջում կրկին կը դառնամ այդ մտքին, յերբ վերլուծած կը լինեմ այն միջոցները, վորոնք բողոքում են այդ ռեֆորմն իրագործելու անհրաժեշտութիւնները:

ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՌԵՖՈՐՄԻ ԹՇՆԱՄԻՆՆԵՐԸ

Ի՞նչ թշնամիներ ունի զրամական ռեֆորմը, վորոնց դեմ մենք հարկադրված ենք մաքառելու, վորպեսզի իջագործենք այն: Դրամային ռեֆորմը յերկու գլխավոր թշնամի ունի: Մենք պե՛տք է կռվենք նախ և առաջ պետական ռեֆիցիտների դեմ և յերկուրդ՝ ապրանքների բարձր գների դեմ: Անա յերկու հիմնական թշնամիներ, վորոնց հախից յեթե չգանք, վոչ մի զրամական բարենորոգում չենք ստանալ, և յեթե մենք այդ թշնամիներին բարեհաջարելու անընդունակ դուրս գանք, դա կը նշանակի, վոր թեթևամտաբար յենք այդ գործին ձեռնարկել: Մենք ավելի լըջութեան պետք է վերաբերվենք այս բանին այն պատճառով, վոր անհաջողութեան դեպքում դրանից առաջացած փլուզումը կը լինի ավելի թե տեխնիքական, վոչ թե ֆինանսական, այլ քաղաքական: Հանգամանքներն այսպես են դասավորվել:

ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՌԵՖՈՐՄԸ ԿԻՐԱՌԵԼՈՒ ԸՌՈՋԻՆ ՊԱՅՄԱՆԸ — ԳԵՖԻՑԻՏ ՈՒՆԵՆՈՒԼ ԿՐՃԱՏԵԼՆ Ե

Դեֆիցիտը (պակասորդը) զրամական ռեֆորմի թշնամին է, վորովհետեւ զրամական ռեֆորմն ի նկատի ունի խորհրդային ընկնող դրամանիշը փոխարինելու կայուն վալյուտայով: Յեթե մենք վորոշեյինք այդ կայուն վալյուտան բաց թողնել պետական ռեֆիցիտը ծածկելու համար, այն ժամանակ հարկավալ կայուն ռեֆիցիտը ծածկելու համար, այն ժամանակ կենթարկվել նույն վիճակին, վորայդ կայուն վալյուտան յեվս կենթարկվել նույն վիճակին, վորին, յեթարկվեցին խորհրդային դրամանշերը: Յեթե մեր պետական անտեսութեան բացերն սկսեյինք ծածկել գանձարանա-

ին նոր տոմսեր ու դրամանշեր բաց թողնելով, այն ժամանակ վորքան ել յես ու դու պնդեցինք, վոր քանձարանային այդ դրամանշը կայուն ե, և քանի անգամ էլ վոր վրան գրեցինք ամի վստի բուրխը,—նա կընկնէր, ինչպես ընկնում եր խորհրդային դրամանշը:

Արդիսով դեֆիցիտը լրացնելու համար զանձար անային նոր տոմսեր բաց թողնելուց առանց հրաժարվելու մենք կայուն վալյուտա ստեղծել չենք կարող: Դեֆիցիտի ամենախիստ կրճատումը, բանկոտ բաց թողնելու, չերվոնային եմիսսիայի ամենաստիկ կրճատումն այդ ոեֆորմը կիրառելու առաջին պայմանն է:

Մարտի համար մենք այդ կրճատումն արել ենք ամենախիստ կերպով: Ինչ վերաբերում ե չերվոնի եմիսսիային, Պետական Բանկը հունվարին բաց թողած 30 միլիոն և փեարվարին բաց թողած 25 միլիոն չերվոն բուրլու փոխարեն՝ մարտին մեր թուլյուտությամբ բաց ե թողել միմիայն 6 միլիոն չերվոն բուրլու:

Մենք յեկել ենք այն յեզրակացության, վոր անխուսափելի յե մարտին և ապրիլին խիստ սահմանափակել բանկոտային եմիսսիան, թե չե չենք կարող վերացնել այն յերեվոլյութը, վոր նկատում ենք այժմ չերվոնեցի վերաբերմամբ:

Գնելի աճման շնորհիվ՝ ամեն ուր տեսնում ենք վոր չերվոնի գնողական ունակութունն ընկնում ե, Յեթի այգպխսի մի ժամանակաշրջանում, յերբ չերվոնի գնողական ունակութունն ընկնում ե, մենք ել ավելի մեծ քանակով չերվոն բաց թողնենք և ուզենանք հետց այդ ժամանակ դրամական ոեֆորմ կատարել, դա կը նշանակեր, վոր պարզապես անաջողության ենք մատնվելու: Մինչեվ հիմա մենք չերվոնը պահել ենք արտասահմանյան վալյուտայի— Դոլարի և Ֆունտի մակարդակի վրա: Մեր չերվոնի և համաշխարհայի վալյուտայի միջեվ այդ պարիտետը (համապատասխան չափը) ամենամեծ նվաճումն է, վոր մինչեվ այժմ պահպանել ենք, պահպանում ենք և պետք ե պահպանենք: Բայց արտաքին շուկայում չերվոնի գնողական ունակութունը համեմայն դեպս ընկնում ե, և մարտին մի քանի միլիոն չերվոն յեվս բաց թողնելը կը նշանակեր չերվոնի գնողական ունակության ավելի անկումն: Յերկրորդ կառավարութունը, վոր մեզ ստիպում ե կրճատել չերվոններ բաց թողնելը, կայանում ե ահա թե ինչումն: Վորքան չերվոն ենք կարող ավելացնել այն դրամարին, վոր կա յերկրում: Յերկրում այժմ մենք ունենք 300 միլիոն չերվոն ուրբի: Մենք յինդատում ենք, վոր հոկտեմբերին, այսինքն նոր բերքը սեյալիգացիայի յն թարկելուց, յեր կիրը կարող ե ունենալ 300 միլիոնի փոխարեն 450 միլիոն ուրբի, այսինքն պատրաստվում ենք կես տարուց ավելի քիչ ժամանակամիջոցում յերկիր մտցնել չերվոնի այն ընդհանուր գու-

մարի 50 տոկոսը, վոր արդեն կա: Իս բավական մեծ չափ ե, վորով կարելի յե զարգացնել ապրանքաշրջանառութունը և անտեսության ապրանքայնութունը: Լրացուցիչ կերպով չերվոն բաց թողնելու գլխավոր մասը պետք ե հարմարացնել բերքի սեյալիգացիայի մոմենտին:

Այս բոլոր կառավարութունները մեզ հասցրել են խիստ միջոցների, եմիսսիայի սաստիկ կրճատելուն: Եմիսսիայի այդ կրճատումը աննշան չափով ե վերաբերում արդյունաբերությանը:

Յերկրորդ շրջանը, վորտեղ անդամահատութուն ենք կատարել, դա բյուրջնտն ե, վոր մարտին հասցրել ենք 147 միլիոն ուրբու, մինչ հունվարին և փեարվարին ծախսային ցուցակը հասցրված ե յեղել 158—160 միլիոնի: Մեր ծախսերը մարտին 147 միլիոն ուրբով սահմանափակելու համար մենք ստիպված ենք յեղել խիստ կրճատել մեր վարչատնները: Բավականաչափ սաստիկ կրճատվել ե նաեվ ճանապարհների հաղորդակցության կոմիսսարիատը: Կրճատված են նույնպես ժողովրդական տնտեսության Գերագույն Խորհրդի հայտարարումներն ու պահանջները, ել չենք խոսում ուրիշ վարչատների մասին, վորոնք մեր բյուրջնտում համեմատաբար քիչ ծախս են կազմում, բայց վորոնք ելի նշանավոր չափով կրճատված են:

Բայց նույնիսկ այդ՝ մարտի համար կրճատված 147 միլիոն ուրբու նախահաշիվը չի ծածկվում իրական հարկային մուտքերով և պետք ե ծածկվի մասամբ վարկային գործառնութուններով: մուրհակներով, վոր պետք ե ապագայում վճարենք, և մասամբ նոր դրամ բաց թողնելով: Բայց յեթե այդ նոր դրամը բաց թողնենք դեֆիցիտը չծածկելու համար, ապագայում նոր վալյուտայի այդ մասի ընդլայնումը,—այդ մասի, վորը բաց կը թողնենք վոչ թե ապրանքի շրջանառության համար, վոչ թե վարկային գործառնության համար, այլ մեր բյուրջնտային բացերը ծածկելու համար,—ապագայում այդ գումարի ավելացումը կգառնա վառնգավոր, վորովհետեվ դա կլիներ այն ճանապարհը, վորով գլորվեց, ընկավ և ջախջախվեց մեր խորհրդային դրամանիշը: Այնպես վոր այդ 147 միլիոն ուրբին մենք մտնում ենք բավական լարվածությամբ: Մրա վառն ել այն ե, վոր 147 միլիոն ծախսելով՝ մենք ստիպում ենք մեր բոլոր վարչութուններին բավական խիստ ձեվով կուչ գալ:

Առաջին թշնամին, վորին մենք պետք ե հաղթենք,—դեֆիցիտը և բանկոտային, չերվոնային ու նոր վալյուտայի եմիսսիան մեծացնելու ձգտումը,—մեր այդ թշնամին իր արտահայտութունն ունի մեր խորհրդային կազմակերպութունների ներսում, վորովհետեվ յուրաքանչյուր վարչութուն, վորի մեջ կըրճատումներ ենք առնում, վոչ միայն ասում, այլ և աղաղակում ե:

«Յես ամենայն կերպով դրամական ընփոխի կողմն են, բայց խնդրեմ այդ բանն անեք հարեմանիս կաշվին»:

Արդ, վորպեսզի բյուջետային կրճատում կատարենք և այս դրամական ընփոխը զուգուբ բերենք, ստիպված ենք մի ամբողջ արք վարչութիւնները դիմադրութիւնը հաղթահարել:

ԲԱՐՁՐ ԳՆԵՐԻ ԴԵՄ ՊԱՅԿԱՐԸ

Յերկրորդ թշնամին բարձր գներն են: Այդ բարձր գները դեմ մաքրակերպ դիֆիցիտը կլճատելուց հետո ամենազլխավոր խնդիրն է իսկապես դա յի վոր վորոշում է մեր ռեֆորմի բախտը: Յեթե մոզ օտա մնան նույն բարձր գները, վոր այժմ են, յեթե նրանք շարունակեն աճել և վոչ թա իջնել, յեթե ապրանքային այդ բարձր գների հողի վրա աճի այսպես կոչվող «ապրարքային ուղբիւն»,— դա կը նշանակի դրամական ռեֆորմի ամենաանկասկածելի խորտակում: Կի-յի պլնումը կուսակցական կոնֆերենցիայից հետո ընտրվեց մի հանձնաժողով, վորին հանձնարարեց վարել գների հետագա իջեցման քաղաքականութիւնը, ընդ վորում Կի յի պլնումն ի նկատի ունեւր զլխավոր պահես շարունակել արգիւնաբերական իրեբի գներն իջեցնելը: Հիմա բանից դուրս ե յիկել, վոր իջեցնելիք գները շրջանն են մտնում վոչ միայն արդյունաբերական գործվածքները, այլև վերջին ժամանակներս չափազանց բարձրացած հացի գները:

Իսկ վերաբերում է պարենամթերքների գներին: Նրանց անկարելի յե իջեցնել ինչ հրամանով ուզում ե լինի: Այդ բանը կարելի յե զուգուբ բերել նրանով միայն, վոր պետութիւնը խառնվի շուկային հարաբերութիւնների մեջ, ավելի ալ-բզ ասած՝ մենք պետք ե քցենք այն գները, վորոք վորոշում են բանվոր դասակարգի կենսական մակարդակը, պետք ե քցենք այդ գները՝ արժան գներով շուկա նետելով ապրանքի և պարենամթերքի այն պաշարը, վոր պետութիւն ձեռքումն է: Առաջին հերթին դա պետք ե գործադրվի հացի գների վերաբերմամբ:

Այստեղ է, վոր մեր առաջ ծառանում ե այս հարցը. ունենք արդյոք այնքան պաշար, վորոնցով հարվածենք բարձր գներին շուկաներում: Բանից դուրս յեկավ, վոր այդ մենք կարող ենք անել այն դեպքում միայն, յեթե մեր ձեռքում գտնվող ամբողջ հացապաշարը ներքին շուկաները նետենք:

Այսպիսով հարցն արտասահման արտահանելը փոխարինվում է ներկայումս Մոսկվա, Լենինգրադ, Իվանովո-Վոզնեսենսկ, Դոնովազան և բանվորական մյուս կենտրոնները բերելով: Ուստի մենք վորոշել ենք ժամանակավորապես ընդհատել ցորնի, հաճարի և վարսակի արտահանումը: Վորպեսզի շուկային հարաբերութիւնների մեջ պետութիւն այդ խառնվելը կրի այն սուր, վճռական բնույթը, վոր իսկապես անհրաժեշտ ե մեզ և վոչ թե

զուտ վարչական բնույթ, մենք պետք ե դիմելինք մի սխտեմի, վորը մի քիչ հեշեցնում ե (ինչպես մի քանի ընկերներ են ասում) ռազմական կոմունիզմի ժամանակաշրջանը: Մենք ստիպում եմք հիմել հատուկ լիազորներ նշանակելու սխտեմին, ված եյինք դիմել հատուկ լիազորներ նշանակելու սխտեմին, նրանց արամադրութիւն տակ դնելով հացի վորոշ պաշար և իտնրանց արամադրական մեթոդներով գործելու իրավունք ասկապես պատերազմական մեթոդներով գործելու իրավունք ասկով: Բայց մենք դրանից չենք շփոթվում, վորովհետեւ հասկանում ենք, վոր դրամական ռեֆորմն անկասկած պատերազմ ե, միայն մի քիչ տարբեր մեթոդներով, և այժմ շուկաներում գներն իջեցնելու համար մղվող պայքարը նույնպիսի հերթական և վճռողական խնդիր է, ինչպիսիները հաճախ են ծառայել մեր կուսակցութիւնն առաջ տնտեսավարական մթնոլորտում: Յերբ մենք մեր բոլոր ուժերն ուղղում եյինք փոխադրութիւնը բարձրացնելուն, Դոնովազանը փրկելուն, այն ժամանակ այն կամպանյաներն ունեյին ավելի պակաս նշանակութիւն, քան թե գներն իջեցնելու կամպանյան, դրամական ռեֆորմ կատարելու կամպանյան: Ներկա պարագայում, մեր տնտեսական դարգացման ներկա հաստատում գները իջեցումը, թանգութիւն դեմ կովելն այն հերթական ողակն է, վորին կառչելով մենք առաջ կը շարժենք մեր տնտեսական շինարարութիւնն ամբողջ գործը: Կուսակցութիւնը, արմիութիւնները. ամբողջ բանվոր դասակարգը պետք ե հենվեն այդ ողակին, պետք ե վճռական ճիգեր գործադրեն, պետք ե վերջապես զոհեր տան այդ ողակի համար, վճռականապես առաջ քայլեն մեր տնտեսութիւնն առողջ դարձնելու գործում:

Ընդհանուր առմամբ յենթադրվում է, վոր քաղաքներն ու դյուրապիսիներին մինչև նոր բերքը կերարկելու համար մեզ հարկավոր կլինի մինչև 70 միլիոն փութ հաց. այդ գումարից 40 միլիոն փութ այժմ մեր արամադրութիւն տակ կա: Վորովհետեւ դա նշանակված եր վոչ թե այս նպատակի համար, վոչ թե ներքին շուկաներում խառնվելու համար, այլ վորովհետեւ նա նշանակված եր մեծավ մասամբ արտահանութիւնն համար, ուստի նա ապակենտրոնացված ե և իմ ցույց տված հարվածային կետերում կենտրոնացնելու համար պահանջվում են վորոշ տեխնիքական վերադասավորումներ անել և տեխնիքական միջոցներ գործադրել: Համենայն դեպս մենք կարծում ենք, վոր պետութիւնն ձեռքում ըսվական հաց կա, և մենք վորոշ չափով կյրացնենք մեր պաշարն այնքան, վոր հացի օուկայում օերեք դառնաճ, իսկ դա յե այժմ հերթական անելիքը: Առանց դրան վոչինչ չի կարելի զուգուբ բերել: Արտահանութիւնն ընդհատումը և հացը ներքին շուկաներն ուղարկելը, հրամանի միջոցով այդ հացի գներն իջեցնելը— դա այդպիսով առաջին միջոցն է, վոր ընդունել և այդ հանձնաժողովը, և հետո համապատասխան բոլոր

տնտեսական և քաղաքական մարմինները հավանութիւն են տվել: Յերկրորդը, վոր անխուսափելիորեն պիտի հետեւեր դրան — դա արդյունաբերական արտադրութիւնների գների իջեցումը մենք ընդունել ենք, անցկացրել բոլոր առայաններում և կհայտարարվի: Նավթի, աղի և շաքարի գների իջեցումը հերթի յի դրված: Այս պայմաններում, հացի և արդյունաբերական արտադրութիւնների գներն իջեցնելով՝ մենք կարող ենք իսկապես շուկայի տերը դառնալ:

Բայց մենք ավելի հեռուն ենք գնում: Մեկնելով այն տեսակետից, վոր առեւտուր անող բոլոր կազմակերպութիւններն իրանց գների մեջ եյին մտցնում — թե մանրավաճառք և թե մեծավաճառք — նայել խորհրդային դրամանշերի արժեքը կորցնելու տարբերութիւնը, և վորովհետեւ մարտի 1 ից վճարումները կարող են տեղի ունենալ նոր վալյուտայով, իսկ մարտի 15 ից տեղի յեն ունենալու բացառապէս նոր վալյուտայով միայն, ուստի խորհրդային դրամանշերի անկման համար վաճառականների ծայրածայր տարբերութիւնը, վոր մանում և ամեն մի առանձին ապրանքի գնի մեջ, պետք և կըճառվի:

Վորպեսզի գների այդ իջեցումը հաստատուն բնույթ ունենա — մի կողմից, և վորպեսզի խորհրդային դրամանշերով խաղ դալն իսպառ դադարի, մենք վորոշում ենք հրատարակել, վորպարտավորեցնում և բոլոր հաստատութիւններին գները նշանակել վոսկի ուրբով և արծաթ կոպեկով, վորպեսզի գնորդը հնարավորութիւն ունենա անհետաձգելու յուրաքանչյուր առարկայի վրա ճիշտ նշանակված գինը նոր վալյուտայով, վոր թե չհերվոն կողմնակերպ, այլ այն պէս արծաթ կոպեկներով, վոր այժմ շրջալսուութիւն մեջ պիտի մտնեն:

Պետք և ի նկատի առնել, վոր աշխատավարձը վճարվելու յի կայուն վալյուտայով: Այդպիսով բանվորները կազմակերպեն այն աորստից, վոր ունենում եյին խորհրդային դրամանշերով աշխատավարձ ստանալից: Յեթե դրա հետ միասին մանրավաճառքի ներն իջին, այն ժամանակ բանվորներն անկասկած կշահվեն դրամական սեփորմի իրագործման հենց առաջին քայլերից:

ԱՊՐԱՆՔԱՅԻՆ ՌՈՒԲԼԻՆ ՎԵՐՍՏՆԵԼԸ

Սրանից հետո մնում և ամենադժվարին հարցերից մեկը — մի հարց, վոր վճռական նշանակութիւն ունի դրամային սեփորմի համար: Դա ապրանքային ուրբուր և աշխատավարձի հարցն և, մի հարց, վորը մեզ քիչ գլխացավանք չի պատճառել, բայց վորին այժմ միաձայն լուծումն ենք տվել, մի լուծում, վորի մեջ կարող ենք միացնել և տնտեսավարներին, և արհմիութիւնացիներին: Այդ լուծումը կայանում և նրանում, վոր այսուհետեւ վոչ մի պայմանագիր չի կարելի կնքել ապրանքային ուրբուր:

հաշվումով: Բոլոր պայմանագրերը պետք և կնքվեն կայուն վալյուտայով, վոր այժմ մուծում ենք: Այն պայմանագրերը, վորոնք արդեն կնքված են, վորքան վոր կնքված են տնտեսավարող մարմինների մեջ, պետք և մինչեւ մարտի 31 ը փոխարկվին կայուն վալյուտայի՝ կայուն պարիտետով: Դա հավաքական պայմանագրերին չի վերաբերում: Հավաքական պայմանագրերը մարտի 1-ից չի կարելի կնքել ապրանքային ուրբուրներով, իսկ այն հավաքական պայմանագրերը, վոր արդեն կնքված են ապրանքային ուրբուրներով, պետք և փոխարկվեն կայուն վալյուտայի: Այն մոմենտից դադարում և շարժեկան և դեկատ (տասնակային) ինչ դեկաների հայտարարումը:

ԻՆՉՊԵՍ Ե ՎՃԱՐՎԵԼՈՒ ԱՇԽԱՏԱՎԱՐՁԸ

Սրանից հետո հարցը մնում և այսպես. ինչպէս անցնենք աշխատավարձը նոր վալյուտայով վճարելուն այն ապրանքային ուրբուրներից, վորոնք աշխատավարձը հաշվելու հիմքն են կազմում: Բայց մենք պետք և այդ անցումը կատարենք այնպես, վորձեք բերենք բանվոր դասակարգի թե ուշադրութիւնը, թե հարմակրանքը և չխոստանանք այն, ինչ վոր չենք կարող կատարել:

Այն յիջը, վոր ընդունվել և Աշխատանքի Պաշտպանութիւն Ուրբուրում, կայանում և հետեւալում. մենք յելնում ենք այն դրու թիւնից, վոր ունալ աշխատավարձը, վորը սահմանված և հավաքական պայմանագրերում, վոր հաշվումին անցնելիս վոչ մի դեպքում չպետք և իջեցնվի, իսկ վճարումը պետք այնպես կատարվի, վոր մարտ ամսում բանվորներն ամբողջ ամսվա ընթացքում ստանան այն, ինչ վոր հասնում և հավաքական պայմանագրի համաձայն, բայց ինքը վճարումը տեղի յի ունենալու յերկու նվազ — առաջին նվազը մարտի առաջին կիսին, վոր տրվելու յի իբրև կանխավճար, վորոչ հաստատուպես սահմանված պարիտետով: Մարտի յերկրորդ կիսին պետք և հաստատուպես սահմանվի բյուրջկատային վարձի արժեքը նոր կայուն վալյուտայով, և յերկրորդ մասը վճարվելու պէտք և լրիվ վճարվի այն բոլորն, ինչ վոր բանվորները չեն ստացել առաջին կիսում: Նշանակում և այն տարբերութիւնը, վոր կլլինի մինչև մարտի 15-ը սահմանված պարիտետի և բյուրջկատային վարձի վոսկով և արծաթով սահմանված ունալ գնի մեջ, մարտի վերջին պետք և վճարված լինի բանվորներին:

Այդպէս ուրբան այն պարիտետը, վորով վճարվելու յի աշխատավարձը մարտի սկզբներում, կաճիւրավճարի պարիտետ և:

Հիմա դա ինչ պարիտետ և լինելու: Խորհրդային ամբողջ Միութիւնը բաժանվում և յերեք գոտու, բարձր գներ ունեցող

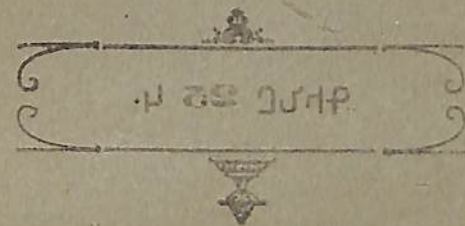
հենց միջազգային շրջապատում, վորը մեր չեքվոնին հավատ և ընծայել, վորն այնքան և հավատացել չեքվոնին, վոր այժմ, մանավանդ մեղ ճանաչելու շրջանում, այդ չեքվոնը հավասար մակարդակի վրա յի կանգնած անգլիական վոսկու և ամերիկական վոսկու հետ, բայց վորը մեզ վրա կփոցնի ամեն մի վորտ, հենց վոր տեսնի, վոր դրամական ռեֆորմը չի աջողվում:

ԳՐԱՄԱԿԱՆ ՌԵՖՈՐՄԻ ԺԱԿԱՏՈՒՄ ՄԵՆՔ ՊԵՏԷ Ե ՀԱՂԹԵՆՔ

Միջազգային դրուժյունը և յերկրի ներսի տնտեսական հանգամանքները պահանջում են, վոր մենք հաղթենք նաև այդ խոշորագույն գործում: Իրամական ռեֆորմը միայն մեր հերթական ճակատն է, վոչ պակաս կարեվոր, այլև թերեկս ավելի կարեվոր, քան շատ ճակատներ, վորոնցում մենք մարտնչել ենք սոցիալիստական տնտեսության համար: Մենք պետք է շարունակենք այդ գործողությունը, վորն անկասկած փրկարար կլինի մեր տնտեսական ամբողջ օրգանիզմի համար, վորն ահագին շահ կբերի թե բանվորներին, թե գյուղացիներին, բայց վորն սկիզբներում կարող է ցավեցնող թվալ: Մենք պետք է նախատեսենք, վոր մեկ յերկու ամիս, մարտին ու ապրիլին կարող է տեղի այդ ցավ պատճառող գործողությունը և վոր դրանից հետո միայն կարելի կլինի հնձել նրա պտուղները: Մենք պետք է ամեն ջանք գործադրենք, վոր բանվորների և գյուղացիների ամենալայն մասսաները հասկանան մացնվելիք ռեֆորմի ահագին նշանակությունը և նրան վերաբերվեն այն հեղափոխական ենտուզիազմով, վորը մեղ համար մինչև այժմ ապահովել է մեր բոլոր հաղթությունները: Վոչ մի կասկած չկա, վոր այս ճակատում ել մենք կհաղթենք, իսկ դրամական ռեֆորմի կիրառման գործում հաղթությունը կլինի մեր մեծագույն նվաճումը: Նա հիմունքներ կտանգծի բարձրացնելու մեր ամբողջ տնտեսությունը, ամբարշուտը նրա սոցիալիստական հիմքերը:

Թարգմ. Ս. Արայան

« Ազգային գրադարան »

ԳԻՆԸ 25 Կ.

